

EMMANVELIS RAVL EPISTVLAE XII

Edidit Raymundus J. Loenertz O.P.

Μανουήλ του Ραουλ Επιστολαι

1

*Τῶι κραταιῶι καὶ ἀγίῳι ἡμῶν ἀνθέντι καὶ βασιλεῖ
κυρῶι Ἰωάσαφ τῶι Καντακουζηνῶι*

IOASAPH MONACHO EX IMPERATORE IOANNE CANTACUZENO, CONSTANTINOPOLIM

Thessalonicae, 1355 - 1360

Ioannem Cantacuzenum Augustum convenit Emmanuel Raul in ea urbe ubi haec verba litteris mandat, Thessalonicae scilicet, quam ille semel invisit, anno p.Ch. n. 1349 in 1350 declinante. Saepius exinde scribere cupivit optimo et sapientissimo principi, nec ausus est. Sed ecce Cantacuzenus, postquam dimissa purpura monachum induit (1354.XII.10), eum scriptione praevenit, utque rescriberet rogavit. Tanta dignatione ultra quam dici potest commotus Emmanuel, primam hanc scribit epistulam, laudibus Augusti monachi redundantem. Ubi se tanto operi prorsus imparem fatetur, cum, in Peloponneso natus, brevi Laconum eloquentiae sit obnoxius. Nonnulla de laude regiae Urbis obiter ingerit et tandem Cantacuzeno gratulatur, quod eo imperitante Deus Ecclesiam suam in orthodoxa fide servaverit, damnatis, puta, anno 1341, Barlaam Calabro et Gregorio Acindyno.

*Ἐμοὶ μὲν, ὦ σοφίας πέλαγος, κράτιστε βασιλεῦ, πολλάκις προθυμη- (f. 314)
θέντι πρὸς τὸ τῆς σῆς βασιλείας ὕψος τολμῆσαι διὰ γραμμάτων ἀναδραμεῖν,
ῥάδιον οὐδαμῶς οὐδεπώποτε δυνηθῆναι φθάσαι οὐτ' ἔδοξεν οὐτ' ἐφάνη.
ἀλλ' οὐδ' ἐκρίθη δέον, οὐδὲ γοῦν πρὸς αὐτὴν γε μόνην εἰπεῖν ἐγγείρησιν,*

Codices: Scorialen. Ψ IV 1, f. 293 - 337 (S); Monacen. 145, f. 137 - 154 (M); Monacen. 199, f. 296 - 314 (M¹), omnes s. XVI. S praebet epistulas hoc ordine: 4 6 2 1 10 12 8 9 7 5 3 11; M¹ habet eundem ordinem. M habet ordinem 2 1 9 7 5 3 10 - 12 4 6 8. Codice M¹ non usus sum nisi in edendis epistulis 2 et 8 et prima parte ep. 1.

1. S 4, f. 314 - 325v. M 2, f. 138 - 144. M¹, f. 300v, contuli usque ad lin. 18 ἡγεμόνας

2 τὸ om. M

1. 1 - 2 προθυμηθέντι κ.τ.λ.: primam hanc misisse Cantacuzeno fatetur epistulam!

5 ὡς οὐδ' εἰς μεγάλα μοι πελάγη δυνατόν εἶναι διέγνωσται ποτε παραδέσθαι. οὐχ ὅπως γὰρ εἰς τοιοῦτόν τε καὶ τοσοῦτον, οἶον καὶ ὅσον δὴ τὸ τῆς σῆς ἐστι σοφίας ἄπειρον, ἐθάρρησά ποτε | πέλαγος τὸν ἰσὶν ἀνορθῶσαι f. 314v
 τοῦ λόγου καὶ τὸ λαῖφος ἀναπειάσαι, ἀλλ' οὐδ' ἂ τοῖς ὀφθαλμοῖς εἴκει, ὡς εἶναι διαβαίνειν καὶ τὸν τῆς τοιαύτης θαλάττης καθάπαξ ἀπείρατον, οὐκ οὖν
 10 ἐς δεῦρο, ῥάδιον ὄν ἀποφυγεῖν, οὐδὲ τούτων αὐτῶν κατετόλμησα. οὕτω τὴν εἰς τὸ τῆς σῆς ἕψος σοφίας φέρουσαν καὶ ἀποθεν ὁδὸν ἐώρων ἀποσκοπῶν, καὶ κατενόουν ἀνάντη πάντη καὶ μάλα τραχεῖαν ἐμοὶ καὶ δύσβατον.

2. "Ὅθεν οὐδ' ἄψασθαι ταύτης ὄλως οὐδ' ὅποσον οὐκ οὐδέπω ποτ' ἐπιχειρήσασθαι, ἐμάντων εἰδὼς ὅτι τέ εἰμι Λάκων ἄνωθεν, οἷς τὸ βραχυλογεῖν
 15 φησὶ πρόσσει, καὶ τὴν σὴν φύσιν ἐκ παίδων ἐξεπιστάμενος ὑπερβῆσάν πολλοῖς τοῖς πλεονεκτίμασιν, ὡς πρὶν γ' ἤκουόν τε καὶ ἐκείνου μετέπειτα καὶ ἐς δεῦρο πείρα σαφῶς μεμάθηκα, οὐ τοὺς ἐφ' ἡμῶν ἢ καὶ (οὐ) πολλῶν πρὸ ἡμῶν ὑπάρξαντας ἀρίστους βασιλεῖς τε καὶ ἡγεμόνας, ἀλλ' ἤδη καὶ πολλοὺς | τῶν πάλα ἡμιονομένων ἐπ' ἀρεταῖς καὶ σοφίᾳ καὶ κατορθώμασιν. ἢ f. 315

20 δὴ καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων τῶν ἐγκωμίων καὶ ἐπαίνων ἐστὶν ἀξία, καὶ δεῖ καὶ τοῖς αὐτῆν βουλομένοις ἐγκωμιάζειν ἐπιχειρεῖν οὐκ ἐκ Δωριέων, ὡς αὐτός εἰμι, Λάκωνας βραχυλόγους εἶναι, ἀλλ' ἐκ τ' Ἀθηναίων, εἰ οἶόν τε, τῶν τότε καὶ τῆς Ἀττικῆς αὐτῆς, εὐδοκιμοῦντας πλάτει λόγου πολλῶν, καὶ κάλλει πλεῖστον ὅτι τὸ κομψὸν ἔχοντι λογογράφους ἀρίστους εἶναι, οἶον
 25 δὴ τὸν Ἀριστείδην ὀρώμενος ἐκ τῆς τῶν λόγων περιουσίας ὡς φησὶ τὸν εἶτε Εὐδαίμονος εἶτε εὐδαίμονα, ὃν οἱ Ἀδριανοὶ ἠνεγκαν, οὐκ Ἀθηναίαι, ἀλλ' οὐδ' Ἀττικῆ, καὶ μάλιστα — δεῖ γὰρ με τάληθῆ λέγειν — ἐκ ταυτησὶ τῆς μεγίστης, ἣν ἅπαντες ἴσασι τῶν ἀπανταχοῦ γῆς ἀπασῶν ἐν ἅσασιν βασιλεύουσιν πόλεων λόγῳ τε καὶ σοφίᾳ σὺν ἐπιστήμῃ πάσῃ καὶ τοῖς λοιποῖς,
 30 ἵνα δὴ τὰλλα πάντα παρῶν, κατορθώμασιν.

3. Οὐδὲ γὰρ εἴ τις εἰπεῖν ἐθέλοι περὶ αὐτῆς ἀξίως δύναται ἂν | ποτε f. 315v
 φθέξασθαι, μὴ τί γε καὶ γραφῆ δοῦναι τῶν ἐν αὐτῇ θεαμάτων, οὐ μικρὸν οὐ μέγα, ἢ ἄπερ, εὐτυχοῦντος τοῦ χώρου φύσει τε καὶ θέσει, καὶ τῇ τῶν τεττάρων ἄριστα στοιχείων κράσει χρωμένῃ, διὰ τε γῆς καὶ θαλάττης διὰ
 35 πάντων ὠραίων καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν καὶ τερπνῶν καὶ ἡδέων εὐθνηρομένη φαίνεται. τίς γὰρ ἂν καὶ δύναίτο ποτε ἐξισχύσαι λόγῳ παραδοῦναι τοιού-

7 τὸν ἰσὶν : τὸν ἰστίον SM¹ τὸ ἰστίον M 9 τῆς om. SM¹ 10 ὄν : ὄν codd.
 14 οἷς : εἰς S 15 πρόσσειτον M σὴν om. M¹ 17 ἐς : εἰς M¹ 28 ἀπασῶν : ἀπασῶν S ἀποσῶν M 29 πάσῃ : πᾶσι codd. 33 τοῦ om. M 36 ἐξισχύσαι τῷ M

14 Λάκων : cf. epp. 5,52-53 et 6,11.

21 τοῖς... βουλομένοις : leg. τοῖς... βουλομένους?

25-26 Proleg. in Aristid. Panath. (Dindorf), t. III, 737, 14. Philostr., Vit. Soph., II 9.

- των τε και τοσοῦτων και τηλικούτων ναῶν μεγέθη τῶν ἐν αὐτῇ παντοίοις και παντοδαποῖς και ποικίλοις εἴδεσι σχημάτων κατεσκευασμένων και εἰς οὗτοι κάλλιστον ὠκοδομημένων ; ἢ τίς τὴν ἔνδον τερπνότητα τῶν τε γραφῶν
 40 και ψηφίδων και κίωνων τῶν ὑπερειδόντων και τοῦ λοιποῦ κάλλους ἐκφράσαι λόγος ; ὧν και τὸ κατὰ μέρος ἐκάστου νοῦς οὐ σθένει περιλαβεῖν ἀνθρώπινος, μή τί γε και γραφῇ παρασχεῖν εἰς ἐκφρασιν. τὸν γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ ἔγωγε Σοφίας και πρό γε πάντων και μετὰ πάντας ἐξαίρω λόγου. | οἶμαι f. 316
 δὲ και πᾶς, εἴ τις νοῦν ἔχων ἐστί, λόγου ζητουμένου περι αὐτοῦ σιωπῆν
 45 τιμῶν φαίνοιο. οὐδὲ γὰρ οἶμαι περι αὐτοῦ, εἰ μή ποῦ τις τουτὶ μόνον εἰπεῖν ἐθέλοι, ὡς ὁ τὰ πάντα σοφία συστησάμενος ἀρρήτω και αὐτὸν ἀρρήτω λόγῳ τοιοῦτον ἔδειξεν, ἐδλόγως ἂν φθέγγοιο, και παρ' αὐτοῦ τοῦ παντὸς ἐν μέσῳ στερεώματος ὡσεὶ τινος ἱεροῦ ἀξιόχρεων θυσιαστήριον ἀνεγγερόθαι και ἐμπεπῆχθαι.
- 50 4. Ἡ τῶν ἐξ οὐπερ ἡ μεγίστη πόλις αὕτη συνέστη και μέχρι τοῦδε βασιλείων οἰκοδομημάτων τὴν ποικιλίαν τὰ τε σχήματα τὰ τε μεγέθη και τὴν ἔνδον τερπνότητα και φιλοτιμίαν, τῶν μεταγενεστέρων οὐχ ἦττον ἢ τῶν προγεγεννημένων, ὧν ἀπάντων ὡς λέγεται τῶν ὑπογείων τὰ ἀφανῆ μείζω τῶν ὁραμένων εἰσι και πολυτελέστερα, ὧν και τὸ δοκοῦν εὐτελέστατον μεί-
 55 ζὼν ἐστιν ἢ περιφανοῦς τινος ἐτέρας και μεγαλωνύμου πόλεως πρόσχημα ; ἀλλ' ὧ πῶς ἢ τίσι και ἄκων συναλαθεῖς βυθοῖς θαλάττης ἐνέπεσον, | ἀπει- f. 316v
 ροθάλαττος ὧν παντάπασιν ; πῶς τοσοῦτον ἐκτραπείς τῆς εὐθείας ἐπανήκω, μή προμεμαθηκῶς νήχεσθαι, ἀλλεπαλλήλων με κυμάτων βία περιδοιούτων και μή ἐώντων ἰδεῖν ὄθεν ἐξένευσα, ἀλλὰ τὴν ὄψιν ἐφελκομένων πρὸς παρα-
 60 δείσους ἀνεικάστους και δυσκαταλήπτους τῶν ἐν αὐτῇ <κήπων>, οὐς αἰ κατ' οἶκον ἐπαύλεις ἅπασαι περι αὐτὰς πλουτεῖν φαίνονται ; τίς μοι χεῖρα χειραγωγὸς κυβερνήτης δοὺς παρέλκοντι τρόπῳ χρώμενος ὄθεν ἐξετράπην ἐπαναγάγη και τοῦ βυθοῦ και τῶν κυμάτων και τῆς θαλάσσης αὐτῆς ἐξαι-
 ρήσεται ;
- 65 5. Τοιοῦτοις κινδύνοις ἐκὼν ἐμαυτὸν ἐνέβαλον, ἐκ πολλοῦ μὲν ἀνενεγκεῖν ἱμειρόμενος τῷ σῶ κράτει, σωφρόνως δ' ἀποδειλιῶν και μηδαμῶς προθυμούμενος, εὐ ποιῶν, τῷ δὲ σῶ προστάγματι νῦν θαρσῆσας και πειθαρχήσας. τοσοῦτόν ἐστιν εἰς εὐφημίας λόγον ἐμοὶ μέγιστον και δυσεπιχείρητον τὸ τῆς σῆς ὕψος σοφίας και μεγαλοπρεπειίας, ὡς και οὐρανῶν αὐτῶν
 70 ἐπέκεινα, | μή τί γε μέχρις αὐτῶν διήκειν λογίζεσθαι. ταῦτ' ἄρα σοι και f. 317
 ἀνενεγκεῖν οὐδαμῶς οὐδεπώποτε προθυμηθῆναι τετόλμηκα. πλὴν ἀλλ' ἐπειδήπερ ἡ κραταιὰ και ἀγία βασιλεία σου ὧ φηῖ πρόσσεστιν αὐτῇ, οὐχ ἀπλῶς

47 τοιοῦτον : τοσοῦτον M 51 οἰκοδομημάτων : οἰκοδ ex οἶκων corr. S οἶκων οἰκοδομημάτων M 57 παντάπασιν M 60 δυσκατήπτους S 69 σοφίας ὕψος M 70 διήκην M ex δίκην (!)

ἐκ παίδων οὐδ' ἀσκήσει προσειληφύια ἀλλ' ἅμα γενομένη, φιλανθρωπῶ
 μετ' εὐμενείας χρωμένη, καθάπερ εἴωθε πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι τρόπῳ
 75 θείῳ, τούτῳ καὶ πρὸς ἐμέ, καὶ προσκνητιῶ προστάγματι τὸν πάντων ἐλά-
 χιστον καὶ θαρρεῖν ἠδὲδοκῆσε καὶ προσέταξε τοιούτου τε καὶ τοσοῦτου κατα-
 τολμῶν μεγίστου καὶ ὑπὲρ τὴν ἡμετέραν δύναμιν ἐπιχειρεῖν πράγματος,
 πρῶτον μὲν ἦν οἶδα τῷ ἐκ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναί με παραγαγόντι Θεῷ ὑπὲρ
 ὧν ἐκάστοτε φαίνομαι πλουσίων ἀπολαύων παρ' αὐτοῦ δωρεῶν (χάριν),
 80 ταύτην αὐτὴν ἀποτίγγυμι καὶ τῇ κραταιᾷ καὶ ἁγίᾳ βασιλείᾳ σου ταύτης
 εἵνεκα τῆς εὐεργεσίας. ἔπειτα δὲ τῷ θάρρει τούτῳ κινούμενος πειράσομαι
 καὶ χεῖρα καθόσον οἷός τέ εἰμι κατατολμῆσαι κινήσαι, λίαν ἀνευγεκεῖν αὐτῇ
 καὶ ἐκ πολλοῦ προθυμούμενος. |

6. Ἄλλὰ γὰρ πρὶν γε διανοίᾳ τοῦτο λαβεῖν, πρὶν ἐν νῶ περιλαβεῖν, f. 317v
 85 πρὶν ἐνοστήσασθαι, πρὶν πρὸς τὸ γράφειν ἐπάραι χεῖρα, πρὶν ἄρξασθαι, δεῖν
 αἰτῆσαι συγγνώμην ἔργων (εἰ), ὧν ἀδυνάτως ἔχω, καὶ τοῖς ὅτι μάλιστα
 περὶ λόγους ἐσπουδακόσιν ἀνέφικτα ταυτὶ κρίνων εἶναι, τούτων αὐτῶν αὐτὸς
 ἐπιχειρεῖν κατατολμῶν φαίνομαι. καὶ ὅτι ταύτης τυχεῖν περὶ πλείστου
 90 πεποίημαι τῆς συγγνώμης καὶ τὸ πράγμα παντὸς μᾶλλον ἡγήμαι προτιμό-
 τερον, παντί που δηλὸν ἐστίν. αὐτὴν ταύτην τοίνυν αἰτῶ, καὶ ἰκέτης γίνο-
 μαι, τὴν συγγνώμην, ἀπειροθάλαττος ὧν παντάπασιν, εἶτα θαλαττεύειν
 κατατολμῶν. καίτοι πρὸς τὰ βασιλικὰ σὰ τῶν ἀνεικάστων ἄπειρα χαρίτων
 πελάγη, καὶ πρὸς γε ταύτῃ τῆς σῆς χρηστότητος δέομαι καὶ καθικετεύω,
 εἴ που σκόλοψί τισι προσεγγίσω θαλαττεύων ὑφάλοις ἐν τούτοις τοῖς ἀπεί-
 95 ροῖς πελάγεσι, μὴ με παριδεῖν ὥστε ναυαγίῳ περιπεσεῖν ἢ καὶ κινδυνεύοντα
 καταδύναι, ἀλλ' ὁρέξαι χεῖρα καὶ τισι τῆς αὐτῆς εὐμενείας παρασχεῖν αὔραις
 χρῆσασθαι σὺν οὐρίῳ χρηστότητος πνεύματι, ὥς τέ τινα | τῶν αὐτῆς ἐγκα- f. 318
 θορμίσαι σωτηρίων λιμένι. ἐγὼ γὰρ διανοούμενος γράφειν ἱλιγγιῶ. οὐδὲ
 γὰρ ἐστὶ μοι νοῦς ἐφικνούμενος χωρῆσαι πρὸς ἐγκωμίων τοσοῦτων πληθύν,
 100 ἀλλ' οὐδ' ἔννοια φθάνουσα, οὐ μέθοδος ἱκανή, οὐ λέξις ἐξαρκούσα τῇ φρά-
 σει τὴν συνθήκην καὶ ἀνάπαυλαν τοῦ λόγου σεμνύνουσα, οἷς ὁ τοῦ λόγου
 ὄυθμός στεροῶς καὶ κοσμίως ἴδρυται.

7. Χωρὶς γὰρ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἴν' ἐντεῦθεν ἄρξωμαι, τί μόνον
 εἶπω πρῶτον, τί δ' ὕστατον, ὅτι τοσαύτης ἠξίωμαι τῆς τοῦ σοῦ κράτους
 105 φιλανθρωπίας ἐγώ, ὡς οὐ μνήμης μόνον ἀπλῶς ἀλλ' ἤδη καὶ γραμμάτων
 ἀπολυθέντων μοι διὰ θείου καὶ προσκνητοῦ προστάγματος; τίνα χάριν
 ὁμολογήσω, τί φθέγγωμαι; τί τις ἂν εἰπὼν ἀξίως ἐφίκοιτο τοῦ προσήκον-
 τος; ἄκρωσ κατ' ἄκρας ὄντως συνεσχέθην τῇ ἀφωνίᾳ, καὶ οὐδὲν ἄλλ' ἢ τοῦτι

75 τούτῳ S (?) : ταύτης M 82 κινήσαι : νικήσαι M 88 περὶ τοῦ M 89 τὸ
 om. M 94 προσεγγίζω M 95 κινδυνεύοντι codd. 99 μοι om. M ἀφικνούμενος
 codd.

μόνον Λακωνικῶς ὕπεστί μοι λέγειν βραχυλογοῦντι, ὡς καὶ σιωπῶντος
 110 ἤκουε Μωσέως Θεός, καὶ ἡ κραταιὰ καὶ ἀγία βασιλεία σου | κάμου ὀξέως f. 318v
 καὶ μὴ φθεγγόμενου συνήσιν. οὐ γὰρ εἰς ταῦτο πασῶν ἀρετῶν ἔσμός συγ-
 κεκρότηται καὶ συνεληλυθῶς φαίνεται σὺν λόγῳ καὶ σοφίᾳ τῶν ἄκρων
 ἐξηγητημένῳ ἐφικνεῖσθαι πᾶσαν ἀτονοῦσαν ἀπελέγχει λόγου δεινότητα. τίσιν
 οὐκ ῥήμασιν ἐξυμνήσω, ποίοις ὀνόμασι μελωδήσω, τίνι συναιρομένῳ μοι
 115 Πινδάρῳ χρῆσωμαι τοῦ τολμήματος, ἄκρως εἰδότι θαρρούντως, οὐχ ὅπως
 τοὺς ἀρίστους ἐν τοῖς ἀγῶσι τῶν ἀνδρῶν ἐξυμνεῖν καὶ στεφανοῦν ἐν τοῖς
 ἄθλοις, ἀλλ' ἤδη καὶ τοὺς ἥρωας αὐτοὺς ἄδοντι καταστέφειν καὶ κατακοσμεῖν
 τοῖς ἐπαίνοις; τίσιν εἶδеси χρωμάτων καταποικίλω δὴ ἐκ παντοίων σοι καὶ
 παντοδαπῶν ἀνθέων, τῶν ὧν ἀρετῶν δηλονότι, τῷ κρατίστῳ καὶ θειοτάτῳ
 120 βασιλεῖ τολμηρῶς ἐκ λόγων ἐπικεχείρηκα πλέκειν στέφανον;

8. Ἀμυχανῶ μεγίστη θάλαττη τῶν ὧν ἀρετῶν ἐκὼν ἔμαντὸν παρα-
 σχῶν καὶ τὸ κέρας ἐπὶ πλεῖστον ὑπεράρας τοῦ λόγου | καὶ τὸ λαῖφος ὑπερ- f. 319
 εκτεῖνας. ἀλλὰ γε δὴ συνάρσει τῇ τοῦ Θεοῦ τὸν σὸν λόγον ἐπαληθεύουσας
 τὰς πράξεις ἰδόντες αἰεὶ διὰ τῶν πραγμάτων, τουτί μόνον εἰπόντες ἀροῦν
 125 ἡγησόμεθα ὅτι ἀσκαρδαμυκτί σοι συνεφύη ἄμα γεννωμένῳ ἐνατενίζοντι τὸ
 πρὸ παντός προσέχειν τῷ τοῦ Κυρίου νόμῳ καὶ τοῖς προστάγμασιν, ὧν ἀλή-
 θεια καὶ δικαιοσύνη αἰεὶ προηγούμεναι καὶ σοι παιδόμενοι οὐ μόνον ἀπλῶς
 εἰπεῖν, ἀλλ' εἴ τις καὶ ἀπὸ γάλακτος φαίη ταύτας συντρόφους εἶναι συν-
 δαιτωμένας παρ' ὄλον αἰεὶ τὸν βίον, συναγροπνοῦσας τε καὶ συγκαθευδού-
 130 σας ἀχωρίστως καὶ συνιούσας, οὐκ ἂν ἀμάρτοι. εἰ οὐκ ἐντολὴ Κυρίου τὸ
 τὴν βασιλείαν αἰεὶ τοῦ Θεοῦ ζητεῖν καὶ τὴν δικαιοσύνην, ὅ σοι συμφυρὲν ἐξ
 ἀρχῆς ἦν αἰεὶ σύντροφον συμπαρομαρτοῦν διὰ βίου παντός, ἐπαγγελία δ' αὐ-
 τοῦ τὸ τᾶλλα πάντα προσεθεθήσεσθαι τοῖς αἰτοῦσιν, εὐδελον ὡς ὁ ταύτας
 συμφυεῖς ἔχων αἰεὶ καὶ προπορευομένης ἔχει, μᾶλλον δὲ | καὶ συνιούσας, f. 319v
 135 μηδαμῶς ἀρισταμένης αὐτοῦ. καὶ οὗτός ἐστιν ἀτεχνῶς ὁ υἱὸς ὑψίστου κλη-
 θεὶς παρ' αὐτοῦ καὶ θεός, σὺ δηλαδὴ, πάντων αὐτοκρατόρων βασιλευτάτε
 καὶ θειότατε.

9. Οἴτως ἔχω περὶ τούτων ἐγὼ καὶ τοιαῦτα περὶ τοῦ σοῦ κράτους
 λογίζομαι, καὶ ὡς ἔμαντὸν πείθω λίαν ὀρθῶς. οἶμαι δὲ μὴδ' ἂν ἓνα τῶν
 140 ἀπάντων μὴδὲν ἐθελῆσαι φθέγγασθαι, τῶν μὴ φιλονεικίως ἀλλὰ λογικῶς ἐθε-

110 ἤκουσε M σου om. M 113 ἐπελέγχει M 118 καταποικίλω codd.
 121 μεγίστη θάλαττα codd. 122 ὑπεράρας : ἐπαράρας M 123 τῶν ὧν λόγων codd.
 125 ἡγησόμεθα codd. 126 προστάγμασιν : πράγμασιν M 140 μὴδὲν ἐθελῆσαι : μὴδὲνα
 θελῆσαι codd.

126 - 127 Psalm. 110,7.

130 - 133 Mt. VI 33.

135 Lc. VI 35; Psalm. 81,6.

λόντων λέγειν, ὡς οὐκ ἐδοτόχως, ἀλλὰ κατὰ σκοπὸν βάλλων φαίνομαι. καὶ γὰρ ἐντεῦθεν συνῆν σοι καὶ τοῦθ' ὡς ἔοικε, τὸ εὐεργετεῖν ἐκ παίδων καὶ παρ' ὄλον ἀεὶ τὸν βίον ὡς εἶ τινα κληρὸν ἄριστον ἐλομένῳ πάντων ὧν ἅπαντες ἄνθρωποι τετιμήκασι, καὶ ἡ συνήθειά σοι πάντων ἡδιστον ἔθετο,
 145 πού μὲν ὡς οἶμαι τοῦτ' ἀκούοντι τὸ « κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν » εἶναι τὴν ἐφικτὴν ἀνθρώπῳ μηδὲν ἄλλο ἢ τὸ εὐεργετεῖν καθάπερ δὴ καὶ τὸ ἀληθεύειν, πού δὲ τὸ « οὐδενὶ γέ τῳ τῶν πάντων ὡς | ἔλέῳ Θεὸς θερα- f. 320
 πεύεται » τῆς εὐποιίας τὸ χοῦμα πρὸ παντὸς ἡγήσαμένῳ καὶ σκῆπει τοῦ εὐεργετεῖν τοῦ εὖ ποιεῖν οὐδεπώποτ' οὐδαμῶς ἀφισταμένῳ καὶ διὰ τοῦτο
 150 ταῦθ' ἄπανθ' ὡς συμφυᾶ κεκτημένῳ καὶ τᾶλλα πάντα προστεθέντα σοι φαίνεται. τεκμήριον δέ, εἶ γε καὶ τῆς κοσμικῆς δόξης ὁ κολοφῶν τὸ μέχρι βασιλείας εὐτυχεῖσαι ἀφῆχθαι καὶ τελειότης τουτί, σοὶ καὶ τοῦτο παρακαταθήκη τις ὥσπερ ἅμα γεννωμένῳ δέδοται κατὰ ταυτηνὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν καὶ τηρούμενον ἦν ἐν σοὶ παρ' αὐτοῦ, ἐν τῷ προσήκοντί σοι χρησαμένῳ
 155 καιρῷ.

10. Καὶ γέγονεν. ἐνεχειρίσθη γάρ σοι τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας καὶ δίδυνας ἕως γούν ἐκεκρίκεις. ἔπειτα δὲ τῷ νόμῳ καὶ τοῖς προστάγμασι προσσχῶν ἀκριβέστατα, τὸ τε παρακατατεθειμένον τηρήσας ἀμείωτον τὸν τε δρόμον τετελεκῶς τὴν τε πίστιν τετηρηκῶς, δεῖν ἔγνωσ καθ' Ὁμηρον καὶ
 160 χρύσεια χαλκῶν ἀλλάξασθαι, ὡς ἂν κἀντεῦθεν καὶ σοφώτατος ἐμπόρων ἀναφανῆς, βασιλείας | τῆς ἐπικῆρον τὴν αἰδίων ἀλλαξάμενος, ὅπως σοὶ καὶ τὸν f. 320v
 ἐντεῦθεν τῆς δικαιοσύνης ἀποκείμενον ὁ δίκαιος ἀποδῶ κριτῆς στέφανον. καὶ τῷ πιστευθέντι σοὶ χρόνους πρότερον παρὰ τοῦ λαμπροτάτου καὶ πανθαυμάστου βασιλέως ἐκείνου μετὰ λογισμοῦ μεμεριμημένου — ὅς σε καὶ
 165 αὐτάδελφον ἴσα στέργων καὶ τῶν ἔγγιστα προσηκόντων αὐτῷ τοῦ γένους πάντων ἠγεῖτο ἐρασιμώτατον — παραχωρήσας τῶν σκῆπτρων, προδιθύνας αὐτὸν καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ καλῶς διεξαγαγὼν καὶ φυλάξας ἕως ἡβῆς αὐτῷ προεπούσης καὶ ἀξιόχρεω, ταύτην αὐτῷ παρέδωκας αὐτοκράτορι λογισμῷ τῇ

145 ἀκούοντα codd. 146 - 147 καὶ τὸ : τὸ om. M 149 - 150 καὶ... κεκτημένῳ om. S 153 καταντηνὶ codd. 154 χρησαμένῳ codd. 157 δίδυνας M γούν : γούν codd. 160 κἀντεῦθεν : ἐντεῦθεν M 167 αὐτῷ ἀρχῆν M

145 Gen. I 26 ; Mt. VI 48. Eph. IV 32 - V 1.

147 - 148 Mt. IX 13 ; XII 7.

158 - 159 2 Tim. IV 7.

160 Z 237 ; cf. Plat., Conv. 219a.

161 ἀλλαξάμενος : Νέος Ἑλληνομνήμων, 14 (1917) 403 ; Cant. IV 42 : III 306,12 - 307,13 ; Greg. XXIX 30 : III 243,18 - 244,3 (Bonn).

163 πιστευθέντι : Ioannes V Palaeologus.

164 βασιλέως : Andronicus III Palaeologus.

τοῦ Θεοῦ ἀληθεία καὶ δικαιοσύνη χρησόμενος καὶ πρὸ ταύτης αὐτὸν κηδε-
170 στήν τῆς ἡβης ἐλόμενος ἐπὶ τῇ τῶν θυγατέρων ἀρίστη καὶ ἀγαθόμενος.

11. Τίς ὄρων ἢ ἀκούων οὐ μὴ θαυμάσῃ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ τοιοῦτου
μεγίστου πράγματος καὶ σὲ δοξάσῃ τοῦ μεγέθους τῆς ἀρετῆς καὶ νομίσῃ τοῦ
κόσμου παντὸς ἀνώτερον ; | μᾶλλον δὲ τίς τῶν καὶ Σιτηλῶν Ἑρακλέους ἐπέ- 1. 321
κεινα δς τοῦ τοιοῦτου ἀνήκοος ἔμεινεν ἀκούσματος τε καὶ θαύματος ; ἀλλ' ὁ
175 θειότατος ἐκεῖνος καὶ πάντ' ἄριστος καὶ φιλανθρωπότατος πρύτανις ὁ παν-
θαύμαστος βασιλεύς, ὑπὸ χειρὸς Κυρίου τὴν ἰδίαν ἔχων καρδίαν κατεχομέ-
νην διορατικῶ τινι τρόπῳ τῇ ἀγχινοίᾳ προεργνωκῶς ἐκ πολλοῦ καὶ πολ-
λῶν σε τῶν τρόπων, σοὶ τὸν ἐρασμιώτατον ἐνεπίστευσε καὶ φροντίδα τὴν
αὐτοῦ πατρικὴν ἐπέθηκε, λογισμῶ βεβαίῳ πειθαρχήσας καὶ ἀδιστάκτῳ καὶ
180 τῆς ἐλπίδος οὐχ ἡμαρτεν, ἀλλὰ σε μεγαλύνει θαυμάζων καὶ δοξάζει τῆς
πίστεως βασιλεύων ὁ σὸς υἱὸς καὶ τὸ ὑπήκοον ἅπαν σὸν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν.
εἰ δέ πού μοι καὶ μὴ συνφθά τις ἐθέλοι λέγειν, ἀλλὰ σιωπᾶν βούλοιο,
διαπρῦσιον αὐτὰ καὶ διαρρηθῆναι βοᾷ τὰ πράγματα. σὺ δ' ἦν ἀπάντων
ἐπικήρων προεῖλον καὶ βασιλείας αὐτῆς χαίρων ἐπέειπε μεθ' ἡδονῆς εἰς
185 οὐρανὸς ἄγουσαν, ὡς καὶ τῆς ἐκεῖ βασιλείας κληρονομήσων. | ὑποβλήθην 1. 321v
ὡς φησι τρόπον δὴ τίνα καὶ παροδικῶς οὐχ ἦτιον ἐπιμελούμενος καὶ τῆς
τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, τοῖς θαυμαστοῖς σου συγγράμμασι καὶ ταύτην ἐπιστηρί-
ζων, ὡς ἄριστος καὶ σοφὸς κυβερνήτης καὶ θαυμαστὸς οἰακοστρόφος « οἴακα
νωμῶν, βλέφαρα μὴ κοιμῶν ὕπνω ». οὕτως ἢ ἄνωθεν ἐνοικοῦσά σοι τοῦ
190 Θεοῦ σοφία τὴν ἐνοῦσάν σοι σύνεσιν τό τε στερεὸν τῆς ἀνδρείας σύνοδρον
ἀχωρίστως ἔχουσαν καὶ (τὸ) γενναῖον τῆς σωφροσύνης ἔδειξεν εὐ τε καὶ
ὡς ἐχρῆν διανείμασαν ἕκαστα, ὡς ἂν μηδὲν τῶν ὧν ἔδει τῆς σῆς ἐπισκοπῆς
ἄμοιρον περιλειφθῆ καὶ κηδεμονίας.

12. Ταῦτά σοι παρ' ἡμῶν, ὧ κράτιστε καὶ θειότατε βασιλεῦ, τῶν
195 εὐτελῶν εὐτελέστατα, τοῦ μὲν πρὸς σὲ διαπύρου πόθου καὶ προθυμίας καὶ
θερμῆς εἰλικρινοῦς ἡμῶν πίστεως μηδαμῆ μηδαμῶς λειπόμενα, τὸ δ' ὀφει-
λόμενον παρ' ἡμῶν τῶ σῶ κράτει δουλικὸν χρέος ἀφοσιούμενα. εἰ δὲ τῇ τοῦ
λόγου δυνάμει καὶ δοκεῖ καὶ ἔστι | καὶ φαίνεται τοῦ κατ' ἀξίαν παρὰ πολὺ 1. 322
λειπόμενα, σύγγνωθι, μηδ' ἐτέρον του τῶν ἐπιχειρεῖν ἐθελόντων ἐγκωμιά-
200 ζειν τὰ σὰ τῶν καὶ τὰ μέγιστα περὶ λόγους εὐδοκιοῦντων δυνησομένου
ποτέ κατ' ἀξίαν οὐδ' ἔνια τῶν σῶν ὑμῆσαι λόγῳ καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν, ἢ

179 αὐτοῦ : αὐτῶ SM (?) 186 τρόπῳ διὰ M 194 καὶ om. M 197 σῶ
om. M 199 του om. M 201 λόγων codd.

170 θυγατέρων : Helena Cantacuzena.

188 - 189 Aeschyl., Sept. 3.

192 διανείμασαν : malim διανείμασα, ut de σοφία dicatur.

γραφῆ παρασχεῖν ἰκανῶς εἰς ἔκφρασιν, ἀλλ' ἀπαξιαπλῶς ἀπάντων φανησο-
 μένων ἴσον ἀπολειπομένων καθάπερ οὐρανοῦ καὶ ἡλιακῶν, ὃ φησιν, ἀκτί-
 νων ὅσοι πρὸς αὐτὰ βλέπωσι. καὶ γὰρ ἦν ὑπερεπιέμενος ἐκ πολλοῦ καὶ
 205 τὸ τῆς ψυχῆς ἀεὶ πρόθυμον παρακαλοῦν εἶχον εἰς τὸ διὰ γραμμάτων ἔμαν-
 τόν σοι ἀφοσιοῦσθαι. ἀλλὰ με κατεῖχε δέος ἐπαινετόν καὶ δειλία παντός
 ἀνωτέρα φόβου καὶ μέμψεως, ὡς κὰν ἀρχῆ τοῦ λόγου διείληπται· καὶ νῦν
 εἰς τὸ πρόσω βία με καθέλκει χωρεῖν καὶ πολλὰ τῶν σῶν καλῶν τε καὶ
 ἀγαθῶν τοιοῦτοις εὐτελέσει καὶ ταπεινοῖς ἄγαν λόγοις ὡς ἔμοιγε δυνατόν
 210 ἀνυμνεῖν, κὰκ τῶν σῶν σε καταστέφειν ἐπαίνοις. ἀλλ' ἔγωγε δέδοικα μὴ καὶ
 τῶν εἰρημένων ἔγκλημα φύγω, καὶ τῆς τοσαύτης | λόγον ὑφέξω τόλμης, ὑπὲρ f. 322v
 τὸ δέον παρασυρθείης καὶ ἀντὶ τοῦ τινα τῶν σῶν μεγαλύνειν δοκεῖν, τοῦ-
 ναντίον φανῆναι σμικρύνειν ἀπελεγχθείσης, ὃ πᾶσα παθεῖν οὐκ ἔμοιγε μόνον
 ἀνάγκη, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅτι μάλιστα μέγιστον ἐσχηκόσι κλέος περὶ τοὺς λό-
 215 γους, εἴ τις ἐπιχειροίη ἐγκωμιάζειν τὰ σά.

13. Πέποιθα δ' ὁμως τῆ σῆ φιλανθρωπία, τοῦτ' ἀναλογιζόμενος, ὡς
 ὃ τὴν βασιλείαν σοι παρασχὼν ὡς αὐτοῦ μιμητὴν σε, κατὰ γε δὴ τὸν ἐνόητα
 τρόπον, ταύτης ἠξίωσε, μηδένα παρὰ δύναμιν ἀπαιτῶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν
 εὐτελῶν ὡς μεγάλα τὰ μικρὰ προσιέμενος. ἐντεῦθεν καὶ γὰρ ἐντυγχάνειν
 220 αὐτῷ πεποίθαμεν κατὰ τὸ μέτρον ἕκαστος τῆς ἐνούσης αὐτῷ σπουδῆς, καὶ
 πιστεύοντες ἐλπίζομεν οὐκ ἀποτεύξεσθαι τῶν ἐπηγγελμένων. τοῦτο παρα-
 καλοῦν ἐστὶ καὶ τοῖς ἡμῶν ἡμᾶς ἀδεῶς δεσπόταις προσφέρεσθαι, τὸ ὀφειλό-
 μενον ἕκαστον δουλικὸν δουλοπρεπῶς χρέος ἀποτιννύντας. διὸ δὴ κἀνταῦθα
 κὰγὼ τοῖς τοιοῦτοις λογισμοῖς καθυπεῖξα, | πειθαρχήσας ὅτι μάλιστα καὶ f. 323
 225 θαρρήσας τῷ τοῦ σοῦ κράτους προστάγματι, καὶ τὴν εὐτελεῖ ταύτην ὑπόμνη-
 σιν δουλικῶς τολμήσας ἐξέθηκα, πειρῶμενος εἴ πως ἐκ γούν διαλειμμάτων,
 ἐπειδὴ μὴ καθ' ἑκάστην μηδ' αὐτοπροσώπως ἔξεστιν, εἰς ἐκεῖνον δυναίμην
 ἀνήκειν τὸν χρόνον, καὶ πάντ' ἔμαντῷ τὰρχαῖα πορίζεσθαι ὧν περ ποτ' εἶ-
 χον ἀπολαύειν ἀφθόνως ὅτ' ἠτύχουν αὐτοπροσώπως τῆδε τῷ σῷ κράτει
 230 προσδιαλέγεσθαι. ὃ νῦν μὴ μόνον μὴ καθ' ἑκάστην μηδ' αὐτοπροσώπως,
 ἀλλ' οὐδ' ἐκ διαλειμμάτων ἔξεστιν.

14. Ὅ δὴ μοι καὶ τεκμήριον ἐναργές ἐστὶ τῆς ἀπροσοδοκῆτος αἰφνης
 ἐπενεχθείσης μοι δυστυχίας, ὅτι σε δὴ τότε παρ' ἐλπίδ' εὐθὺν ὡς θησαυρόν,
 πρὸ τοῦ μετασχεῖν ἀφηρέθην, ἀπονάμενος οὐ μικρὸν οὐ μέγα οὐδὲ παραπο-
 235 λαύσας τοῦ χρήματος, πλὴν εἰ μὴ πού τις εἴποι μοι τουτὶ μόνον ὡς ἔσχον

221 ἀποτεύξασθαι M

229 τῆδε : Thessalonicae, hieme 1349 - 1350 ; Cant. IV 16 : III 114 - 159 ;
 Greg. XVIII 2,1-3 : II 876,22 ; 878,19-21.

αὐτὸ τὸ δόξαι. οὕτως ἀφ' ἡμῶν ὀξέως διέπτῃς, ἅπαξ ὡς περὶ τοῦ φοίνικος
 ἐν πεντάκις ἑκατὸν ἐτῶν λέγεται περιόδῳ τὴν ἅπασαν | ἅπαξ ἐπισκοπεῖν f. 323v
 οἰκουμένην ὑψιπέτης διῶν, ὡς μῆδ' ἀμυδρὸν τοὺς πλείους τῶν τὴν
 οἰκουμένην οἰκούντων, μᾶλλον δὲ καὶ πάντας, διπτάμενον αὐτὸν ἰδεῖν
 240 δύνασθαι. οὕτω πρὸς ὀλίγον ἡμᾶς εὐφράνας ἀφ' ἡμῶν ἀπεδήμησας, καθ'
 ἅπαξ ἐξαρτήσας σαυτοῦ καὶ κατόχους τὸ παράπαν ἀποφηνάμενος ἄκροις χεί-
 λεισι γενοσαμένους τῆς ἀπὸ τῆς σῆς γλώττης γλυκίονος μέλιτος ῥεοῦσης ἀδῆς,
 ὡσεὶ τινος ἀμβροσίας καὶ νέκταρος. καὶ μάλιστα γὰρ πάντων καὶ πρὸ γὰρ πάν-
 των ἴδοι τις ἂν ἐμὲ φλογμῶ καὶ δίψει κατατακέντα, ὅτι περ ἦν καὶ πρὶν ἐκ
 245 πολλοῦ σφόδρα κατειλημμένος πολλοῖς ἀκούσμασι τῶν ἐκ παιδὸς εὐθύς παρὰ
 σοῦ γινομένων, καὶ με κατεῖχεν ὑπεραγαμένῳ θαῦμα καὶ ὑπερεκπλητιμένῳ
 τὰ σά, καὶ ἦν ὑπερφερίμενος καὶ καιροσκοπῶν ὡς εἰπεῖν, εἴ ποῦ τινος
 εὐκαιρίας λαβοίμην καὶ ἰδεῖν καὶ προσκνηῖσαι καὶ ἀκοῦσαι καὶ ὡς δυνατόν
 ἀπολαῦσαι | τῶν σῶν. καὶ μοι συνέβη τοῦ ζητουμένου κατ' εὐχὴν παρ' ἑλ- f. 324
 250 πίδα καὶ μᾶλλον ἐλπίδος τυχεῖν, καὶ ὑπὸ πολλῶν ἦν ἤδη μακαριζόμενος ὡς
 εὐτυχῆσας τοιοῦτον εὐτύχημα μέγιστον.

15. Ἄλλ' ὁ τοῖς ἐμοῖς ἀκορέστως ἐπιχαίρειν εἰωθὼς καὶ ἐπεγγεῶν
 βύσκανος δαίμων προσκόμμασι φθονεῖν μὴ παυσάμενος ἐμοὶ τῆς ρασιώνης
 ἐβάσκηγε, καὶ ἀντὶ τοῦ πράσσειν καλῶς πρὸς τὸ δυστυχεῖν βία συνώθησε
 255 καὶ κατήπειξεν ἀποροῆζας με βία καὶ ἀποσπάσας τοιοῦτων προδῆλων μεγί-
 στων εὐτυχημάτων, μῆδὲν ἕτερον ἀποδειχθέντα κερδάναντα ἢ τουτὶ μόνον
 ὅτι περ οὐκ ἐφ' ἐτέρων τινῶν βιῶν ἔτυχον τῶν προγεγενημένων καὶ πρὶν
 γενέσθαι με παρεληλυθότων βασιλέων τε καὶ ἡγεμόνων καὶ καιρῶν καὶ
 πραγμάτων ὧν ἐτέρων τινῶν ἱστοροῦντων ἀκοῆ παρελήφαμεν, ἀλλ' ἐφ' ὧν
 260 καὶ παρ' ὧν σύ τε φῶς ἐνδόξως τραφεῖς τε καὶ ἀνατραφεῖς ὀδῶ προῶν
 μεγίσταις ταῖς ἐπιδόσεσι καὶ ἐς τόδε τὸ τῆς βασιλείας ὕψος ἐγκαίρως ἤρθης,
 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τηρούμενος | ἐν οὐκ ἐλαχίστῳ μέρει σπουδῆς, καὶ τοῦτο πρὶν f. 324v
 θέμενος τὸ προμεμελετηκέναι φιλοσοφεῖν ἱκανῶς. δι' ὃ μέγα κλέος οἶμαι
 δεῖν εἶναι τοῦτο βασιλεύειν ἠκούομεν, ἐκ φιλοσοφίας τὸ τῆς βασιλείας προά-
 265 γεσθαι καὶ βασιλεύοντι τοῦ φιλοσοφεῖν οὐκ ἀφισταμένους. ὅπερ ἐπὶ τῶν
 σῶν καιρῶν, πολλῶν ὄντων τῶν προγεγενημένων καὶ παρεληλυθότων ἐν
 πλείστοις ἔτεσιν, ἐπὶ τοῦ σοῦ μόνον κράτους ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν συμβὰν ἔγνω-
 μεν, βασιλέα μέγιστον ἐκ φιλοσοφίας γεγενημένον καὶ βασιλεύοντα τοῦ

252 ἀλλ' ὁ : ἀλλὰ M 253 προσκόμμασι codd. 258 καιρῶν καὶ : κερῶν καὶ S
 καὶ om. M 260 σύ τε : σύ γε M 265 τοῦ : τὸ codd. 267 ἡμῶν : ἡμᾶς codd.

240 ὀλίγον : tres fere menses ; supra, ad lin. 229 ; ubi nota standum esse
 testimonio Cantacuzeni, qui exeunte autumno Thessalonicam se profectum
 narrat, non Gregorae, qui scribit ineunte.

242 Hom. A 249.

φιλοσοφεῖν οὐδαμῶς ἀποσχόμενον. οὗ μεγίστου δηλαδή κλέους οὐχ ἀπλῶς
270 νῦν πρῶτον πειρώμεθα, ἀλλ' ἐν πολλοῖς τε καὶ πρόσθεν καὶ μεγάλοις τοῖς
πράγμασι γνόντες ἔσμεν, ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, οὐχ ἑτέρων.

16. Διὸ δὴ καὶ μᾶλλον ἡμεῖς ἔσμεν ἅπαντες, ὅσοι δηλαδή σε ἐπὶ τῶν
αὐτῶν ἡμεν καιρῶν γινώσκοντες καὶ ἐς τότε τοῦ χρόνου βιοῦντες ἤκομεν,
πολλῶν τῶν ἐκ πολλοῦ παρεληλυθότων μακαριώτεροι καὶ εὐδαιμονέστεροι,
275 οὐχ ἑτέρων τινῶν ἰστορούντων ἀκηκοότες, | ἀλλ' αὐτοὶ τοῦδε τοῦ θαύμα- f. 325
τος οἱ μὲν αὐτήκοοι γεγονότες οἱ δ' αὐτόπται οἱ δ' εἰσέτι καὶ νῦν ὄρωντες
καὶ ἀκροώμενοι. καὶ γὰρ ἦν ἐδθθς ἐξ ἀρχῆς τῶν παρὰ σοῦ λεγομένων τε
καὶ πραττομένων καὶ κατορθουμένων, τῶν μὲν πολλῶν λεγόντων ἀκηκοῶς
τῶν δ' αὐτήκοος τῶν δ' αὐτόπτης, ἀπάντων λογισμῶ σταθηρῶ καὶ κρίσει
280 μελετωμένων καὶ πληρουμένων κατ' εὐαρέστησιν τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀληθείας
σοὶ καὶ δικαιοσύνης προπορευομένων. τοῦτό μοι μέγιστον ἀπάντων κερδῶν
εὐρέθη, ὡς ἔοικεν, ἀποτεταμιευμένον, καὶ οὐδὲν ἄλλο μεῖζον ἠγγῆμαι τοῦδε,
μάλισθ' ὅτι καὶ θεωρίας καὶ ὁμιλίας τοῦ σοῦ κράτους οὐκ ἀπηξίωσεν ὁ
Θεός, ἀλλὰ πρὸς τῷδε παρέσχε καὶ τὸ μὴ ἐν λήθης γενέσθαι βυθῶ καὶ σκό-
285 τει ἀλλ' ἐν τῷ τῆς μνήμης φωτὶ παρ' αὐτοῦ δηλαδή τοῦ σοῦ κράτους τηρού-
μενον φαίνεσθαι. τί γὰρ ἂν ἄλλο τις νοῦν ἔχων καὶ φαίη τούτου γε μεῖ-
ζον ἔμοι;

17. Οὗ χωρὶς, τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστα διεξίω, τοῦτο
μόνον εἰπὼν (οὐδὲ γὰρ δεῖ σιγῆ παρελθεῖν) καταπαύσω τὸν λόγον, ὅτι μετὰ
290 τῶν ἄλλων ἢ καὶ πρὸ πάντων ὧν σοὶ παρέσχε ὁ Θεός | ἄνωθεν δωρημάτων f. 325v
ἀφ' οὐπερ εἰς φῶς παρήχθης ἔσχεσ καὶ τὴν ἐκκλησίαν διὰ βίον παντὸς
ἀκλόνητον, τοῖς ὀρθοδόξοις στηριζομένην καὶ ὑπερειδομένην δόγμασι, μηδα-
μόθεν ἀφαμένου σπίλου τινὸς ἢ ἑνίτιδος αὐτῆς, ὃ τῶν ἄνωθεν δωρημάτων
ἐστὶ καὶ τέλειον. οὗ καὶ αὐτὸς παρῶν μετὰ πάντων τῶν ἐπὶ παντὸς τοῦδε
295 τοῦ χρόνου ἢ καὶ συμπαρῶν παροδούων κατ' ἀγαθὴν δὴ τινα τύχην, οὐχ
ἦτιον ὡς οὐδ' ἀέρος οὐδὲ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων τοῦ ἄνωθεν τοιοῦτου
τελείου δωρηματος ἀφθόνως διὰ βίον παντὸς παραπέλαυσα, καὶ χάριν ἀπαύ-
σιτως ὁμολογῶν εἰμι τῷ πάντων ἀγαθῶν δοτῆρι Θεῷ καὶ κράτει τῷ σῷ
ὅτιπερ εὐεργετούμενος φαίνομαι ταῖς τῆς σῆς εὐμενείας αἰθραῖς ἀναφυγό-
300 μενος. καὶ εἴης ἐς ὅσον μήκιστον, ἅγιε βασιλεῦ, τῇ τοῦ Θεοῦ παντοδυνάμῳ
δεξιᾷ περιφρουρούμενος, τὰς τῶν ἐτῶν περιόδους σὺν εὐθυμίᾳ διῶν καὶ
ῥαστώνῃ κατὰ τὴν σὴν βούλησιν, ὡς ἂν καὶ ἡμεῖς οἱ σοῦ μόνου χρησταῖς
ἐλπῖσι μετὰ Θεὸν ἐξημμένοι τῶν κατ' ἔφεσιν ὡς ἐνὸν ἀπολαύειν ἔχωμεν.

285 τῷ τῆς : τῆς om. M 289 σιγῆ : σε M 298 - 299 σῷ ὅτι διιπερ S

2

Κυρῶι Μανουήλ τῶι Ῥαούλ, πρὸς τὸν ἄγιον ἡμῶν
αὐθιέντην καὶ βασιλέα τὸν Καντακουζηνόν

IOASAPH MONACHO EX IMPERATORE CANTACUZENO, CONSTANTINOPOLIM

In Peloponneso, 1355 - 1360

Cantacuzenus Emmanueli filio, Romanorum in Peloponneso despotae (1349 - 1380), commendavit Emmanuelem Raul, istumque, datis litteris, de ea re certiore fecit. Gaudium hoc summum, summi culmen honoris! Imperatori dignas agere gratias arduum est, non solum Emmanueli Raul, sed et omnibus semper et ubique. Sed faciendum quod in nobis est, tam erga principem quam erga Deum, cui pauperum non minus ac divitum semper placuit oblatio. Cantacuzenum vero, qui terrena propter Deum sprexit, nemo non fidenter alloqui potest. Quod quidem facit Emmanuel, ne bis bene passus ingratus videatur. Pergat ergo Cantacuzenus, nec desinat Emmanuelem commendare filio despotae, qui Peloponnesum servavit, superbos castigavit, virtute optimos aequavit, cui Nestorios annos Emmanuel precatur.

Ἄριστε βασιλεῦ ἡσθόμην σου τῆς περὶ ἐμὲ φιλανθρωπίας, καὶ γνώ- (t. 299)
μην ἔσχον εὐθὺς ὡς οὐδέποτε τῶν παρὰ τοῦ μεγάλου δεσπότη διαμαρτοίμ'
ἂν ἀγαθῶν. καὶ γὰρ τὸ παρακαλεῖν αὐτὸν μὲν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν κηδεμο-
νίαν, ἐμὲ δὲ τῆς τῶν γραμμάτων εὐεργεσίας ἀξιοῦν πολλῶ θαυμασιώτερα
5 καὶ βελτίω πάντων ἡγοῦμαι. τί οὖν ἂν ἡδιον ὄλωσ καὶ γένοιτό μοι, τοιοῦ-
του μὲν ἀπολαύοντι δεσπότη τοσαύτης δὲ κηδεμονίας θαυμαστοῦ βασι-
λέως; ἐγὼ δὲ τὸ μὲν τῇ σῇ βασιλείᾳ τὰς ἀπὸ τῶν λόγων χάριτας ἀπονέμειν
πειραῖσθαι τῶν οὐ ῥαδίῳ ὑπολαμβάνω. περὶ οὗτου γὰρ βασιλέως εἰς ἑαυτὸν
ἀνῆρτηται πάντα | τὰ εὐδοξίαν φέροντα καὶ τοῦτ' ἴσασις ἅπαντες τί ἂν f. 299v
10 τις ἔχοι διανοεῖσθαι; ἐὰν οὖν ἐπιχειρῶμεν τὰ τοιαῦτα λόγῳ φιλῶ κοσμεῖν,
τάχ' ἂν ἤτιους δόξαιμεν καὶ τῶν οὐ θέμις ἀπιτόμενοι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὑμνή-
κασιν ἕτεροι τῶν ἐπὶ λόγοις πάλαι βεβοημένων καὶ τιθέασιν ἴσα καὶ τοῖς
παλαιοῖς διηγῆμασι, καὶ ἡμῖν ἴσως πάλαι ὑμνήθη τῶν σῶν πολλῶν καὶ
μεγάλων ἀγαθῶν ἔνια, ὡς ἂν μὴ παντάπασιν ἀλυσίτελεῖς δοκῶμεν εἰς τὰς
15 κοινὰς εἰσφορὰς τῶν ἀπάντων. καὶ τὰ σὰ μὲν ἴσως ἀπὸ τῶν ἡμετέρων

2. S 3, f. 299 - 301+314. M 1, f. 137 - 138. M¹, f. 299 - 300. Tit. : ἐπιστολαὶ πολλῶν ἐλλογιμῶν ἀνδρῶν. ἐπιστολαὶ κυρῶδ' μανουήλ τοῦ ῥαούλ M.

13 ὑμνήθη SM¹ : ἐμνήθη M

2. 2 δεσπότην : Emmanuel Ioann. Aug. f. Cantacuzenus, 1349 - 1380. IV. 7. S. Lampros - K. A. Mantos, Βραχέα Χρονικά, Athenis, 1932, n° 19 (p. 36) 9 et 15; n° 27 (p. 46) 16.

8 Post ἑαυτὸν supple εὐνοίας, χάριτος, uel quid simile.

13 ὑμνήθη : in ep. 1.

ἐγκωμίων οὔτε γενναιότερα οὔτε καλλίω γεγόνασι. μάλιστα μὲν οὖν καὶ
 δέδοικα μὴ καθ' ἡμῶν αὐτῶν ἔγκλημα τοῦτο γένηται, τὸ τὰ μείζω μὴ
 τοιαῦτα δύνασθαι ἀποφαίνειν, ὃ πᾶσα παθεῖν ἀνάγκη τοῖς ἐπιχειροῦσιν
 ἐγκωμιάζειν τὰ σά. οὐ μὴν διὰ τοῦτο κεκώλυται πάντως τοιαύτην ἀντίδο-
 20 σιν ἀπονέμειν τοῖς εὐεργέταις τοῖς ἡμετέροις. εἰ γὰρ τοῦτο | οὔτως, οὐδὲ f. 300
 τὰ πρὸς Θεὸν ἡμῶν παρεῖται κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἀνυμνεῖν. ἀλλ' οὗτός ἐστιν
 ὁ μέγιστος ἀβελτηρίας λόγος. ἐπ' ἴσης γὰρ Θεὸς ἄγει τῶν εὐτελεστάτων τὴν
 προθυμίαν καὶ τῶν πλείστα ἐχόντων τὴν εἰσφορὰν. καὶ τί λέγω ἐπ' ἴσης,
 25 ὅπου γε αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐπήνεσε μᾶλλον τὴν γυναικὸς ἐκείνης τὴν προθυ-
 μίαν τῶν πολλὰ καὶ μεγάλα διαπραξάντων ὡσπερ ἐν Εὐαγγελίοις ἀκούομεν,
 ἀρίστην ὑπόθεσιν διδασκαλίας παρέχων ἡμῖν ὅταν τοῖς εὐεργέταις ἀποδι-
 δόναί τὸ χρέος βουλώμεθα; ἐπειδὴ τοίνυν καὶ αὐτός, ὃ βασιλεῦ, τὰ πάντα
 χαίρειν ἀφείς τοῦ πρὸς Θεὸν ἔρωτος ἀπολαύεις, καὶ τῶν πραγμάτων πάσαι
 διδόντων κρατεῖν καὶ κύριον εἶναι τῆς ἐπιγείου ταύτης δυναστείας ἀθύρ-
 30 ματα πάντα ὠήθης πρὸς τὴν ἀληθινὴν τῆς σοφίας ἐπίγνωσιν πάση γνώμῃ
 πρὸς Θεὸν γενευκῶς, ἔξεστι δὴπου πᾶσι τοῖς καὶ ὅποσονοῦν δυναμένοις
 ἀνυμνεῖν σε τὸν κοινὸν εὐεργέτην καὶ μετὰ θάρρους γε τοῦτο ποιεῖν. ἐγὼ
 δ' ἐν τῷ παρόντι πρὸς τὴν σὴν | εὐφημίαν ἤμισια διατελῶ προθυμούμενος. f. 300v
 ἀλλ' ἵνα μὴ δοκῶ περὶ τὸν ἐμὸν εὐεργέτην ἠλίθιος εἶναι... ἀναίσθητος γὰρ
 35 ἂν εἶην ἐπιλελησμένος τῆς περὶ ἐμὲ κηδεμονίας καὶ τῶν γραμμάτων ἐκε-
 λων ἃ πρὸς ἐμὲ πέπομφας. καὶ μὴ λήγοις, ὃ βασιλεῦ, τοιαῦτα δῶρα πέμ-
 πων ἡμῖν καὶ εὐφραίνων καὶ τὸν σὸν υἱὸν τὸν ἡμέτερον τουτονὶ καὶ μέγαν
 δεσπότην ἐπὶ τὴν ἡμετέραν κηδεμονίαν παρακαλῶν. ὃν ἐγὼ φαίην ἂν πρὸς
 Θεὸν οἰκήτορα καὶ σωτήρα ταυτησὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ μετὰ Θεὸν
 40 προστάτην καὶ κηδεμόνα ἡμέτερον. τὸ γὰρ εἰς τοσοῦτον ἀπωλείας ἐληλυθέ-
 ναι τὰ ἡμέτερα τοῦτον δὲ δυνηθῆναι ἄρχειν Πελοποννήσου καὶ πάντων
 ἡμῶν, ἀρκεῖ πάντως δεῖγμα εἶναι τοῦτο τῆς αὐτοῦ σωφροσύνης καὶ μεγα-
 λονοίας καὶ τὸ τὴν πατρῴαν ἀρετὴν ὑποφαίνειν. ὥστ' ἐπεισιν ἡμῖν τὸ τοῦ
 Πλάτωνος λέγειν, ἀγαθὸν τουτονὶ γεγονέναι διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. οὗτος
 45 γὰρ ἐστὶν ὁ σώφρων καὶ ὁ τὴν ὑφηρεφάνειαν | κολάζων καὶ μηδεὶν ἄλλω f. 314
 ὑπέικων ἢ ἀρετῆς δόξῃ ἢ φρονήσεως. οὐ χροὴ καὶ πρῶτον καὶ ὕστατον καὶ

25 πολλὰ SM¹ : πάσαι M in textu, πολλὰ in mg. 27 βουλόμεθα codd. ἐπειδὴ
 SM¹ (compendio) : ἐπεὶ M 32 ποιεῖν τοῦτο M 42 ἀρκεῖ δὲ M 45 ὑπερηφά-
 νειαν M¹ : ὑπερηφάνειαν S ὑπερηφάνειαν M

25 Mc. XII 43. Lc. XXI 3.

39 σωτήρα : cf. ep. 7,27.

44 Plat., Menex. 237a.

46 Theogn. 3-4.

διὰ παντός μεμνησθαί τε καὶ ἐπαινεῖν καὶ πᾶσαν πάντως προθυμίαν πει-
 ρᾶσθαι ἔχειν ὑπὲρ εὐκλείας ἡσινος οὖν τοῦ τοιούτου. γένοιτο δὲ αὐτῷ καὶ
 τὸ ζῆν ἐν μακροῖς τοῖς αἰῶσιν καὶ πλείοσιν ἢ κατὰ τὸν ὀμηρικὸν ἐκείνον
 50 Νέστορα, ἵνα καὶ ἡμεῖς τῶν ἐφετιῶν ἀπολαθεῖν ἔχωμεν.

3

Μανουὴλ ὁ Ῥαοὺλ τῷ Δάσκαρι κυρῷ Σίμωνι

LASCARI, DOMNO SIMONI, MYZITHRAM

In Peloponneso, 1362. III

Post luem illam notissimam A.D. 1348, altera pestis per Orientem gras-
 satur (A.M. 6870 = A.D. 1361 - 62). Diro morbo laborans non valuit Emmanuel
 Raul Simonem debitis insectari probris, quod Corintho Myzithram petens vix
 non per sua vestibula transierit, insalutato amico. Eodem malo captos non
 potuisse colonos suos regiis mensis solitam venationem subministrare pro
 solemni convivio (in Nativitate aut Epiphania Domini, 1361 - 1362?). Se
 quoque impeditum esse, inchoato iam quadragesimali ieiunio, ne se Myzi-
 thram conferret ad salutandum imperatorem (Ioasaph scilicet monachum, ex
 Cantacuzeno Augusto, qui cum filio Matthaео in Peloponnesum nuper appu-
 lerat). Quantula sit valetudine vel ex ipsis litteris, male formati, erui posse,
 aut ex sermone, non ad grammatices amussim exacto. Ne spem quidem
 superesse Myzithram eundi, supremum vale principibus amicisque dicendi.
 Explere velit in hac parte suas vices Simon, monasteriolum, monachos, colo-
 nos, principibus (Cantacuzenis) commendando. Pro tot in Emmanuelem bene-
 ficiis sit a Deo custoditus, gratus principibus. Quod si convalescet Emmanuel,
 salutatis principibus summum fortunae verticem conscendisse putabit.

« Ἐν ἀπειλῇ ὀλιγόσεις » φίλτατε, φησὶ « γῆν » ὁ λέγων « καὶ ἐν θυμῷ (f.333v)
 κατάξεις ἔθνη ». ἤκεν οὖν ἐφ' ἡμᾶς καὶ αὐθις τὸ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ,
 οὐκέθ' ὥσπερ ποτὲ πρὶν ἀπειλοῦν — ἢ γὰρ ἂν οἱ πλείους τῶν ἁμαρτίαις
 πεφορτισμένων ἐσώθημεν τῶν θ' ἁμαρτημένων ἐξηγγελμένων τῶν θ' ὑπαρ-
 5 χόντων ἢ περ ἢ ρεῖθ' ἕκαστος διανεμομένων καὶ διευθετουμένων — οὐδ' ἐν
 θυμῷ — σωτήριον γὰρ ἂν καὶ οὕτω πολλοῖς ὑπῆρξε κἂν ὁποῖόν ποτ' εἶη τὸ

3. S 11, f. 333v - 336v. M 6, f. 147v - 149.

3. Tit. Myzithram : nomen hic et alibi apposui, quod Myzithrae Roma-
 norum despotae sedebant.

2 Hab. III 12. αὐθις : altera pestis, post notissimam illam anni p.Ch.
 n. 1348, saeuit a. mundi 6870, Christi 1361 - 62 ; Lampros - A mantos, Bq.
 Xq., n° 15 (p. 31) 12 - 13 ; n° 52 (p. 89) 26 - 27. Chronica brevia 19 et 27 de
 huius pestis anno discrepant a praedictis ; sed cum inuicem sibi pugnent
 parui pendenda sunt.

προσβάλλον, πρόδηλον ἀπαραίτητον δεικνύον τὸν θάνατον, μόνον εἰ τὴν
 γλώττιαν οὐκ ἐπέιχε, τὰ τε ἄδηλα δῆλα ποιεῖν τὰ τε βουλευτέα ἤπερ ἤρειθ'
 ἕκαστος περὶ τῶν προσόντων αὐτῷ διατίθεσθαι — ἀλλὰ σκηπτοῦ δίκην ἐνέ-
 10 σκηψεν ἐν ὀργῇ τῇ ἀνυποστάτῳ κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς ἡμῶν σιαγόνας ἄγγον
 μὴ πρὸς αὐτὸν ἐγγιζόντων μὴθ' ὄλως ἐπιστρεφόντων. καὶ ἔστιν ἔλεεινὸν
 ἰδεῖν καὶ φοβερὸν τῆς φήμης παραπεμπούσης ἀκοῦσαι, φωνὴν ἀφιέναι μὴ
 συγχωροῦντος | πρὸς ἐξαγορεύσειν οὐδ' αἰρουμένον τοῦ κάμνοντος καὶ μόνῳ ^{τ. 334}
 νεύματι καὶ τοῦτ' ἀμυδρῶς, οὐδὲ γὰρ ἐναργῶς, ἐπιδεικνυμένου. καὶ θάπτο-
 15 μεν τοὺς τελευτῶντας ἀδακρυτί, τῷ παραδόξῳ τῆς συμφορᾶς ἀπροσδοκῆτῳ
 πτοήσει τὴν ἐκπληξιν ὑφιστάμενοι. τοῦτό με χθῆς καὶ πρῶην, οὐπω πάνυ
 πρῶην, τὸ πάθος ἐνοκῆσαν καὶ ταῖς τῶν ἡμῖν ἐγγιστα προσαράξαν θύραις
 καὶ κτύπον αἴφνης ἀπροσδοκῆτως μείζω βροντῆς ἀπάσης ἀποτελέσαν καὶ τὴν
 γῆν αὐτὴν ἐνσεῖσαν καὶ συνταράξαν τοῦ γράφειν ἐπέσχε πρὸς σέ, πάνυ τοι
 20 προτεθυμημένον βάλλειν ὀνειδέσειν ὅτι δὴ παρῆλθες ἡμᾶς ἐπανιὼν ἐκ Κο-
 ρίνθου καὶ περὶ τὰς ἡμετέρας διῶν μονονουχί θύρας μηδὲ παρακύβαι
 καταξιώσας, μὴ τί γε καὶ προσαγορευῆσαι. τοῦτό μου τὴν διάνοιαν καὶ τὸν
 νοῦν ἐκστήσαν οὐδὲ λογικὸν ἀφήκεν εἶναι οὐδὲ ὀρίζεσθαι. κατασέσεισται
 γάρ μοι καὶ ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὸ λογιστικὸν σκοτοδίνης πεπλήρωται καὶ
 25 οὐδ' ὁ τι χορὴ λέγειν ἐθρεῖν δεδύνημαι, καὶ τὸ πρὸ | πάντων ὁ μ' ἐχορῆν ^{τ. 334v}
 δραῖν καὶ τὸ πρὸς τοὺς πανευκλεεῖς ἡμῶν καὶ λαμπροὺς δεσπότας δουλικὸν
 χρέος ἀφοσιούμενον οὐδὲ γούν ἐκ τῶν δυνατῶν ἀνῆκεν ἐνδείξασθαι, τῶν
 παρ' ἡμῖν τῆδ' ἀγροτῶν τὸ πρόθυμον ἀπὸ τῶν ψυχῶν ἀφελόμενον κατὰ τὸν
 καιρὸν καθ' ὃν ἔδει κατὰ λαγῶν ἀγωνίσασθαι, πανδαισίαν τὴν τῆς πανηγύ-
 30 ρεως ἡμέρας, καὶ κοινῇ μὲν εἰπεῖν καὶ καθ' ἕνα καὶ πανδημεὶ δὲ κατὰ τὸ
 εἰωθὸς ἀπαιτούσης, κατ' ἐξαίρετον δ' ἐπὶ τῶν βασιλικῶν τραπεζῶν, αἱ δὴ
 καὶ πολλῶν χορῆζουσαι καὶ πολλῶν εἴνεκα χορῆζουσιν· οὐ μόνον δέ, ἀλλ' ἤδη
 με διανοούμενον εἰς προσκύνησιν τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου
 καὶ βασιλέως ἀναδραμεῖν, ἐν τῷ τῆς σεπτῆς ἡδὴ νηστείας καιρῷ, δέδοικα

8 ἐπέιχε M 15 ἀπροσδοκῆτου M 26 καὶ τὸ om. M καὶ τοῖς S 29 τὴν
 aut delendum, aut legendum τῆς

10 Psalm. 31,9.

26 δεσπότας : Emmanuel despota et Matthaeus imp. Cantacuzeni; supra,
 ep. 2,2 et Cant. IV 49 : III 358,10 - 360,20.

29 - 30 πανηγύρεως : Natale Domini 1361? Aut Epiphania 1362?

33 - 34 προσκύνησιν... ἀναδραμεῖν : cf. epp. 5,11 et 6,80.

33 αὐθέντου : Ioasaph ex imperatore Cantacuzeno in Peloponnesum uenit
 cum filio Matthaeo e carcere liberato, ibique ultra annum commoratus est;
 supra ad lin. 26.

34 νηστείας : post 28. II. 1362.

35 μὴ καὶ βία με κωλύσῃ παντάπασιν, ἢ καὶ καθ' ἅπαξ αὐτοῦ τοῦ ζῆν ἀπο-
 στήσῃ, τοῦτ' ἐξ ὧν ὄρω καὶ πρὶν ἐλθεῖν ὑφορώμενον. τοῦτό με πάντως δὲ
 κὰκ τῶν γραφομένων ἄριστα συνέναι ἔχεις, ὡς οὐκ ἀνίησιν ὡς χρὴ γρά-
 φειν πρὸς σὲ οὗτ' ἀποσχεδιάζειν, μὴ τί γ' ἐπιστέλλειν δοκεῖν, | οὐδ' ὡς i. 335
 Ἕλληνί σοι καθ' Ἕλληνας διαλέγεσθαι, ἀλλ' ὡς Δωριεῖ τινι Δωριεύς κὰκ
 40 Λακόνων Λάκωνι, καὶ κοινῶ Πελοποννησίῳ, κὰξ ἀπίης γαίης αὐτόχθονι.
 τοιοῦτός τις καὶ τοσοῦτος καὶ τηλικούτος ἐνέσκηψεν ἡμῖν πυρφόρος ὡς
 τύραννος ὁ θάνατος, ἀπαράκλητος ἀδυσώπητος ἀπαραίτητος βαρέως ἡμῖν
 ἐγκείμενος οὐχ ὥσπερ ποτὲ πρὶν ἀπειλῶν οὐδ' ὡς στρατηγὸς οὐδ' ἐνεδρεύων
 ὡς ἐν ἄλλοις εἴωθε ποιεῖν τοῖς καιροῖς, ἀλλ' ἀπότομος ὡς ἐξ ἄντυγος ἐξα-
 45 τῶν ταῖς σιαγόσιν ἡμᾶς. ἐβουλόμην μὲν οὐκ, ᾧ φίλιτατε, καὶ μεθ' ὑπερβαλ-
 λούσης τῆς ἐφέσεως παρ' ὑμᾶς δραμεῖν καὶ πρὸ γε πάντων τὴν ὀφειλομέ-
 νην δουλικὴν προσκύνησιν ἀποδοῦς τοῖς ἀγίοις ἡμῶν ἀθθένταις, συγγνώμην
 τὴν εὐμενεστάτην εὐεργετικὴν αὐτοῦς ἐξαιτήσασθαι καὶ τὴν ὀφειλομένην
 δουλικὴν ἐμὴν ἀντιδοῦναι καὶ ἀπαλλάξαι τὰ ἔσχατα ὡς δὲ καὶ τὴν παρὰ
 50 πάντων γνησίῳ φίλων τε καὶ συνήθων καὶ τῶν λοιπῶν εἰδυῖαν συνήθη
 τελευταίαν | δηλαδὴ συγγνώμην λαβεῖν αὐτήκοος καὶ ἀντιδοῦναι ζώσῃ φωνῇ i. 335v
 καὶ αὐτὸς ἅπασιν τὴν παρ' ἑμαυτοῦ. ἀλλ' οὐθ' ὡς ὄρᾳς ἔμοιγε τοῦθ' οἶόν τέ
 ἐστὶ τό γε νῦν ἔχον, ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τοῦτ' οὐδαμῶθεν ἀφ' ἧς ὄρᾳ σφοδρᾶς
 μάλιστα οὐδὲ θαρρεῖν οὐδ' ἐλπίζειν ἔπεισιν. ὄθεν οὐπερ ἔτι καὶ νῦν ἀντέ-
 55 χεῖν δοκῶ κὰν ὁποῖά ποτ' εἶη τὰ γραφέντα πρὸς σὲ (πάνν τοῦτο βεβαίως
 εἰδὼς ὡς ἀφ' οὐπερ ἀλλήλοισιν συνέστημεν καὶ σειραῖς ἀφύκτοις φιλίας ἐδέ-
 θημεν ἄλλον ἑμαυτόν σε νομίζω) ἀντ' ἐμοῦ καὶ τουτὶ πλήρωσον ὡς φίλος
 σαφῆς. ταυτηνὶ τὴν συγγνώμην ἐξαιτήσας καὶ ἀντιδοῦς καὶ ὁ σοι φίλτρον
 πάλαι θαρρήσας ἐνέτηξα διὰ βίου τήρησον ἀμείωτον μὴ μεταμειψάμενος,
 60 ἀλλ' εἰς τοὺς ἀγίους ἡμῶν ἀθθέντας ἀεὶ τῶν ἡμετέρων ἀπάντων τῶν τε κατὰ
 γένος ἡμῖν προσηγόντων τοῦ τε μονυδρίου καὶ τῶν ἐνασκοῦντων αὐτῶ καὶ
 τῶν προσόντων αὐτῶ ἀνθρώπων τε καὶ κτημάτων καὶ λοιπῶν πραγμάτων
 κινήτων τε καὶ ἀκινήτων καὶ τῶν ἄλλων οὐδ' ἐδοκοῦμεν οἰκείους ἔχειν | καὶ i. 336
 65 συνήθεις, προϊστάμενος καὶ ὑπερασπίζων, ὡς ἐμοῦ γε περιόντος ἐφαίνου
 καὶ τοῦ λοιποῦ δι' ἔλλου φάνηθι βίου. φανείης δ' ἐς ὅσον μήκιστον διαβιοῦς
 ὑπὸ τῆς ἄνωθεν παναλκοῦς περιφρουρούμενος δεξιᾶς, ὁμοῦ θ' ὑγιαίνων καὶ

35 τοῦ om. S 36 ὄρᾳ M 45 ᾧ om. M 46 ἀφέσεως M 52 post ἔμοιγε M
 add. τὸ θηρίον quod deinde expunxit. 55 τοῦτῳ M

41 πυρφόρος : pestis ; Soph., O. R., 27 ; ad rem v. supra lin. 1 et ep.
 4,45 - 57.

49 et 51 ἔσχατα et τελευταίαν : ut iamiam moriturus supremum uale dicit,
 sed re uere conualuit ; ep. 4,57.

57 ἄλλον ἑαυτόν : Pythagorae praeclare dictum, iterum iterumque laudatum.

εὐεκτῶν καὶ εὐδοκιμῶν, τῆς παρὰ τῶν λαμπροτάτων πρὸς σὲ δεσποτῶν
 ἐκταίας εὐμενοῦς διαθέσεως ἐς αἰεὶ ἐκτεινομένης τε καὶ ἐπιδιδούσης, πατὴρ
 πολλῶν παίδων ἀναφανεῖς καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν. καὶ διὰ τοῦτο δὲ πολλὰ
 70 ἀγαθὰ σοι γένοιτο διὰ τοῦ συνῶν αἰεὶ πολλῆς εὐθυμίας καὶ εὐφροσύνης ἔπλη-
 σας, ἄχαριν οὐδαμῶς οὐδέποθ' ἡμέραν οὐθ' ἐκὼν οὐτ' ἄκων προξενήσας
 ἀνῦσαι, φίλτατε, ἀλλ' ἀπάσας ἡδονῆς ἀπάσης κἂν πολλῶν τρόπων ἐμπεπλη-
 σμένης. εἰ δέ μοι καὶ νῦν γένοιτο συνάρσει τῇ τοῦ Θεοῦ τὸν ὡς τύραννον
 ἐνσκήψαντα τουτονὶ διαδοῦναι καὶ αὐθις θάνατον, καὶ τῆς κατ' ἔφεσιν
 75 ἐκταίας ἐμοὶ συνήθους εὐμενεστάτης εὐεργετικῆς εὐδιαθέτου καταπολαῦ-
 σαι καθάπερ εἴωθα θεωρίας καὶ δμιλίας | τῶν πανευκλεεστάτων καὶ λαμ- f. 936v
 προτάτων ἀγίων ἡμῶν δεσποτῶν, τοῦτο σάφ' ἴσθι ὡς οὔτε τῆς Γύγου σφεν-
 δόνης ἀλλάξαιμ' ἄν, ἀλλ' οὐδὲ τοῦ Μίδου χρυσοῦ, μὴ τί γε χρημάτων εἰπεῖν
 τῶν Κροίσου. — ἔρωσθέ μοι διὰ βίου πανοικί φίλτατοι, σχόντες ἐς ὅσον
 80 μῆκιστον ἡδονῇ κραθεῖσαν τὴν ἔκτασιν.

4

Τῷ παρακοιμωμένῳ Ἀγγέλωι τῷ Καλοθέτωι

ANGELO CALOTHETO, MEDICO, MYZITHRAM

In Peloponneso, 1362, vere novo

Caloethetum obiurgare quod non scriberet saepe cupivit Emmanuel Raul, quamquam non ignorabat retorqueri posse in se sua iurgia, maxime cum natu sit maior. Verum Caloethetus, et si natu minor, doctrina gravior est. Cur tandem scribendi laborem ferre non vult, cui licuit, quantum libuit, studere litteris? Contra Emmanuel, pauper et peregrinus (Thessalonicae: ep. 8, 48-49) victum quaeritabat per negotia, quibus implicato solatium unum fuit, familiaris illa consuetudo cum Caloetheto. Hunc itaque scientiae disciplina clarum in medicis fecit et acceptum principibus (Cantacuzenis, Myzithrae sedentibus). Emmanuel vero, senio confectus et caecutiens, nemini iam, quod solebat, ab actis aut epistulis esse valet. Dignetur Caloethetus litteris consolari amicum, quem invida fata, ne primus scriberet, impediunt, cognatorum funeribus, animalium peste, ipso vitae discrimine. Tandem, superata peste, amicos visere volebat, vere novo, ubi primum equo vehi licuisset. Sed forte impeditus — equo lapsus alterum pedem offendit — quod corpore non viget, per epistulam agit. — Scripta epistula eodem tempore ac sequentes duae, ab eodemque, ut videtur, cursore, Myzithram delata est.

*Ἐδοξέ μοι πολλάκις, σοφώτατε, βέλεσιν ὄνειδῶν σε τρώσαι, ὅτι δὴ (f. 298)

79 σχόντος codd.

4. S 1, f. 293 - 295v. M 10, f. 150v - 151v.

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Ἔτος ΚΓ'

10

τὸν τοῦ λόγου λύχρον ὑπὸ τὸν μύδιον τεθηκῶς εἴης καὶ οὐκ ἐπιτίθης τῇ
 λυχνίᾳ τοῖς χρήζουσιν, καὶ τὸ τοῦ δεσπότου τάλαντον κατορῦξας φαίνη, πολ-
 λαπλασίον ἀκριβῶς εἰδῶς εἰσπραξάμενον, καίτοι σαφῶς ἐμπορεύεσθαι μεμα-
 5 θηκῶς ὦν ὡς ἐπαυξῆσαι πολλαπλασίως καὶ σὺν πολλῇ τῷ δεσπότη προσκο-
 μίσει τῇ παρορησίᾳ. καὶ ἐνεθυμήθην, εὐ ἴσθ', ὅτι, εἰ τοῦτ' ἐγχειροσάμην
 τοῖς παραπλησίοις με καὶ αὐτὸς ἀντιπλήξεις, εὐπρόσωπόν τιν' ἔχων ἐκ προ-
 χείρου τὴν σκῆψιν ὅτι μὴ γράφοιμί σοι. μᾶλλον δ' ἴσως καὶ τοῦτο προσθείης
 ἂν ὡς καὶ γενεῆφι σοῦ προγενέστερος ὡς πρῶτος πέφυκα, καὶ ἐχρῆν
 10 μ' ἄρχειν γράφοντα. πρὸς ὅπερ ἀληθεύων ἀπαντήσαιμ' ἂν ἐκ τοῦ ὄρατου,
 σοφώτερόν σε λέγων εἰ καὶ νεώτερον. τὸ δὲ σὲ λόγοις παιδύθεν προσκείμε-
 νον κἂν τούτοις οὕτως ἐπὶ μακρὸν ἀσκήσαντα, τῇ φιλοσοφίᾳ προσέχοντα καὶ
 συγχὸν ὅτι χρόνον αὐτῇ συμπερόμενον ἐνσχολάσαντα καὶ ὅλως γενόμενον f. 293v
 Μουσῶν τρῶφιμον κἂν μηδενὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων εἰπεῖν λειπόμενον, ἔπειτα
 15 μὴ ἐπιστέλλειν ἐθέλειν, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον κατοκνεῖν, σιωπῆν ἀσπαζόμενον,
 τίν' οὐκ ἂν πρὸς κατηγορίαν σὴν ἤγειρεν; ἐγὼ μὲν οὖν οἶμαι πολλούς. οὐδὲ
 γὰρ ἔχεις εἰπεῖν ὡς κατ' ἐμὲ πεπέδησαι πράγμασιν ἀσχολίας γέμουσι τότε,
 οἷς αὐτὸς τὸν ἀπαντᾶ μου σχεδὸν ἀναλώσας ἐφάνην βίον ἀφρόνως προσκεί-
 μενος, δέει — πῶς ἂν εἴποι τις; — προὔργον (τοῦ) λιμῶ περιπεσεῖν, ὅτι δὴ
 20 τῶν ἀκτημόνων ἐτύχανον κἂν ξένη τότε διῆγον. (τοῦτο) δὲ νῦν ἀναλογιζό-
 μενος, καὶ διανοούμενος οἶαν εὐτύχησα καὶ ἀφθόνως (σοι) συνὼν κατετρώ-
 φησα καὶ σὺν ὄρασίᾳ πολλῇ τῇ τότε, μακάριον καὶ μεγάλως γ' ἐμαιῶν
 ἤγημαι καὶ εὐδαίμονα, ἀλλ' ἤδη καὶ μακαριώτατον καὶ εὐδαιμονέστατον.
 σύνοιθα γὰρ πάντως ἀκηκῶς ὡς οὐδ' ἐμὲ τὰ κατὰ σὲ λέληθεν' ὅπως τᾶρι-
 25 στον ἐκλεξάμενος ὡς ἀγγίνους ὦν ἐν τοῖς τότε, εὐ φρονῶν ἐν | ταῦτῳ καὶ f. 294
 ποιῶν, περὶ μόνους θέσθαι προὔκρινας τὴν σπουδὴν τοὺς λόγους, τῇ τε φιλο-
 σοφίᾳ καὶ τοῖς αὐτῆς τροφίμοις συνὼν. ὅθεν σοι καὶ τῶν Ἰπποκράτους δυσ-
 λήπτων ἐξεγένετο χρηματίσαι μύστην· διὰ τε τῶν Γαληνοῦ δυσεφίκτων
 ἀκροαμάτων τῆς τ' ἄγαν εὐκλεοῦς καὶ ὄντως θυμαστικῆς σαφηνείας διῶν

2 θετικῶς M 3 χρήζουσι M 4 εἰδῶς om. M εἰσπραξάμενος M 6 ἐγχει-
 ροσάμην καὶ M 10 ἄρχειν M ἀπαντήσαιμ' M 11 σὲ corr. ex με M 17 γέμουσα
 codd. 19 ante λιμῶ in M spatium quatuor fere litterarum 20 post διῆγον in
 utroque codice spatium trium fere litterarum 21 οἶαν M post ἀφθόνως in M
 spatium quatuor uel quinque litterarum 27 τοῖς αὐτοῖς codd. 29 διῶν : δι'
 ὦν codd.

4. 2 Mt. V 15.

3 Mt. XV 18.

9 Hom. Φ 439.

9 πρῶτος : cf. lin. 33 et ep. 6,72.

20 ξένη : Thessalonicae ; ep. 8,47-50.

30 κατέστης εἶναι τε καὶ ἀκούειν πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, τοῖς τε βασιλεῦσιν ὡν
 ἐνδοξος καὶ ἀπόβλεπτος ἄσασιν. ἐγὼ δὲ καὶ τὸ γραμματεὺς εἶναι κατήρη-
 μαί μῆδ' εἰς γραμματεῖς τελεῖν ἐφικνούμενος, ὅτι περ ἄμβλυωπία περιέπε-
 σον, ὡς ἀκήκοας, ἦν μοι τὸ γῆρας λεληθότως πως ἐπελθὼν καὶ με κατειλη-
 φὸς ἀπροσοδοκίως ἐνέβαλε. καὶ οὐκ ἔνι μοι τὸ ἄλλοθὲν ποθεν (...) ἢ καὶ
 35 ἀναπνεῖν ἤδη, ἢ μόνον τῷ ἀκούειν τῶν δυναμένων φθέγγεσθαι. ὦν εἶπερ
 τις εἰς τοῦτό ἐστι καὶ ὑπείληπται χᾶτερος, καὶ (σὸν) συμφέρων τὰ κράτιστα
 κέκρισαι. διὸ με φαρμάκοις ἡδίσιτων σῶν ἐξιῶ γραμμάτων ὁ δυνατός, κου-
 φιζόντων τὸ γῆρας τὴν τ' αὐτοῦ ἀτονίαν ὑπορρωννύντων | κἀντεῦθεν τὴν f. 294v
 ψυχὴν καταπίπτουσαν ὡς δυνατὸν ἀνορθούντων. καὶ εἰ τοῦτο ποιοίης, ἴσθ'
 40 ὅτι πολλὴν σοι γνώσομαι χάριν. θέλε δὴ ποιεῖν, μὴ κατοικνεῖν ἀνεχόμενος,
 εἰ βούλοιο κἀμὲ φθέγγεσθαι. εἰ δὲ καὶ μὴ πρότερον ἀπ' οὐπερ ἀπ' ἀλλήλων
 διέστημεν τοῦτ' ἐφαινόμην ποιῶν, μήτε θαύμαζε μήτ' ἀμελεία συμβαίνειν
 τὸ δοκοῦν ἐγκλημα νόμιζε. πολλὰ γὰρ ἐφάνη μεταξὺ συμπεσόντα τὰ προσι-
 στάμενα καὶ συνεχεῖς τὰς τῶν κακῶν ἐπιρροίας ἔχοντα, ὡς ἀηδίαν ἐμποιεῖν
 45 νῦν αὐτὰ καὶ γράφειν διεξέρχεσθαι ἃ τε θάνατος ἐπήνεγκε κατὰ γένος ἡμῖν
 προσήκουσι καὶ ἅπερ λοιμώδης ἡμῶν ἐπήγαγε τοῖς βοσκήμασι νόσος. καὶ
 συλλήβδην εἰπεῖν παγγενῆ τὴν ἀπάντων ἀπεβαλόμεθα κτησίν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
 ἕως ἐκείνοις, βέλτιστε καὶ θαυμάσιε, προσείχομεν τοῖς μὴ μένουσιν. ἐπειδὴ
 δὲ με καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δραμεῖν ἐπελήλυθεν, ᾧ μικροῦ με ταύτην ἀπορ-
 50 ρῆσαι συνέβη, | ὅπου περ, οὐχ ὅπως ἔνι δυνάμενα πάνθ' ὅσα τις κέκτηται f. 295
 διδοὺς ὑπὲρ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀντίλυτρα, μὴ τί γε δέσμα ὑπὲρ δέσματος,
 ἀλλ' οὐδ' ἄλλο τι τῶν ἀπάντων οὐδέν, εἴγε καὶ ἐξῆν, ἀντιδίδοσθαι, ἀντ' οὐ-
 δενὸς ἦν νομίσας τὴν τῶν εἰρημένων ἀπάντων μεταβολήν, ἐνὸς ἐφιέμενος
 55 μόνου τοῦ διαδραῖναι τὸν θάνατον, ὅτι περ ὡς τύραννός τις πυρφόρος ἐπεχω-
 ρίαζεν ἀπαραίτητος καὶ οὐχ ὡς κλέπτων, οἷάπερ εἰώθει, ἐνὴδρνευε. τοῦτου
 δὲ μοι δηλαδὴ γενομένου τοῦ διαδραῖναι συνάρσει τοῦ Θεοῦ, πάντα δὴ τᾶλλα
 γενναίως ἐνεγκῶν φαίνομαι. καὶ προθυμούμενος ἦν ἤδη, μικρὸν ἀνανήψας,
 καὶ τῆς ὀμιλίας αὐθις τῶν συνήθων ἤδη καὶ φίλων ἄψασθαι, καὶ τοῖς μὲν

33-34 κατειληφώς M 35 ἢ M (saepius) τῷ : τοῦ codd. 36 χᾶτερος M
 37 ἀξιῶ M 38 ἀπορρωννύντων M 40 ἀνεχόμενος corr. ex ἀνεχόμενος M 48 ἐπει-
 δὴ S (compendio) : ἐπει M 49 ᾧ : ὁ codd. μετ' αὐτήν M 53 μεταβολήν : βου-
 λήν M

30 « ἰητηρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων » Λ 514.

34 ποθεν (...) ἢ : excidit uerbum aliquod, ut κουφιζεσθαι, ἰαίνεσθαι, παρη-
 γορεῖσθαι.

50-53 οὐχ ὅπως... ἀντιδόσθαι : haec ad syntaxis canonem reuocari nequeunt,
 scriptoris, ut uideatur, non librariorum uulio.

51 Iob II 4.

54 πυρφόρος : v. ep. 3,41.

δρατός, μὴ συνεχῶς, ἐκ διαλειμμάτων γούν, γίνεσθαι, οἷς δ' οὕτωσὶ μὴ ἐξῆν,
 60 δ(ιὰ γραμμάτων) συγγίνεσθαι. καὶ προῦνοῦμην δαφιλεσιτέρας ἐκφυῆναι καὶ
 ἀ(νατεῖλαι) τὰς πῶας τοῦ ἔαρος ἀναλάμπαντος καὶ κατὰ μικρὸν αὖξον-
 τος | ὡς ἐκ τοῦ (προχείρου) ἔχοιμι τοῦτο ποιεῖν, ἐνὸν τῷ παρίπτῳ χρῆσθαι. t. 295v
 προῦφθακε δὲ με (κώ)λυ(μα) γενόμενον. ἔνθεν τοι καὶ τὸν δεύτερον ὡς
 ὄρθς ἤδη πειρωῶμαι στέλλεσθαι πλοῦν, τῇ διὰ παρίπτου πρὶν ἐκείνης ἐκπε-
 65 πτωκῶς ῥασιώνης ὃν ἔφην τρόπον, καὶ πρὸς γε σὲ πρότερός σου γράφειν
 ἐπῆρα χεῖρα, λύων σου τὴν σκῆψιν τοῖς πρὸς σὲ γράμμασιν.

5

Τοῦ αὐτοῦ (τῷ βασιλεῦ)

IOASAPH MONACHO, EX IMPERATORE CANTACUZENO, MYZITHRAM

In Peloponneso, 1362, vere novo

Cantacuzeni beneficiorum non immemor (ep. 2), Emmanuel Raul magno cum gaudio audivit eum appulisse ad Peloponnesum (una cum filio Matthaeo, tempore pestis, A.D. 1361 - 1362 : ep. 3). Statim decrevit adire principem optimum, sed equo lapsus altero pede claudicat, reparata sanitate sine mora venturus. Interea Cantacuzenus habeat eum excusatum.

Ἐγὼ δέ, μέγιστε βασιλεῦ, πανήγουριν ἡγησάμην τὴν ἡμέραν ἐκείνην, (t.332v)
 ἐν ἣ τὴν σὴν κραταιὰν καὶ περιφανῆ βασιλείαν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀκή-
 κοα προσβαλεῖν, καὶ χορευῶν ἐξαίφνης καὶ βακχεύων ἐφάνην δι' αὐτὴν τὴν
 καλὴν ἀγγελίαν, ἣτις ἐξ ἑφῶς διαδραμοῦσα τοὺς ἀνθρώπους εὐφραίνει, ἐπι-
 5 δημίαν ἀγαθοῦ βασιλείως ἀκούσαντας. ὦ γλυκείας ἀκοῆς. ταυτηνὶ γὰρ ἐγὼ

59 inter δρατός et μὴ in utroque codice spatium quatuor fere litterarum
 60 διὰ... γραμμάτων : inter δ et μάτων in utroque codice spatium trium tan-
 tum litterarum διὰ... συγγίνεσθαι M in margine καὶ... δαφιλεσιτέρας M in mg.
 60 - 61 post καὶ ἀ in utroque codice spatium quinque fere litterarum 63 κώλυ-
 μα : λύ codd., deinde spatium sex uel septem litterarum τὸν : τὸ M

5. S 10, f. 332v - 333. M 5, f. 147. Edita, A. Χατζῆς, Οἱ Ῥαούλ, Ῥάλ,
 Ῥάλαι, Kirchhain, 1909, 30 - 31.

3 βακχαίβων ex βακχαίρων corr. M

61 ἔαρος : cf. ep. 3, 34.

62 παρίπτῳ : cf. ep. 5, 14.

63 κώλυμα : equo lapsus pedem offendit ; ep. 5, 13.

63 - 64 Diogenian., Prou. II 45 : Paroem. gr., t. II, p. 24.

5. 3 προσβαλεῖν : hoc euenisse anno p.Ch. n. 1361, tempore pestis, ex
 epistulis Emmanuelis Raul nunc primum innotescit.

θεία μὲν οὐκ ἴσην, πάσης δὲ φωνῆς ἀνθρωπίνης ἡγοῦμαι κρείττω. εἶτα πῶς νομίζεις, ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ διακεῖσθαι, τῶν παλαιῶν ἐκείνων μεμνημένον τιμῶν καὶ τῆς λαμπρᾶς εὐμενείας καὶ ὅσων ἀπολαύειν εἶχον ἀπὸ τῆς σῆς βασιλείας τῆς ἡμέρου καὶ φιλανθρώπου, ἧς μέγα κλέος καὶ αὐτὸν οὐρανὸν
 10 εὐρὸν ἰκάνει; οὕτω δ' ἔχοντά | με καὶ πρόθυμον ὄντα καὶ σφοδρὸν καὶ τῶν ι. 333
 Ἰκάρου πτερῶν ἐπιθυμοῦντα, ὥστε πρῶτον φθάσαι καὶ προσκυνῆσαι καὶ τὸ εἶκός ἐκτελέσαι, δαίμων ἐβάσκηνε, δαίμων καὶ τῆς τοιαύτης προθυμίας ἐκώλυσε. συνέβη γάρ, οὐκ οἶδ' ὅπως, ξυμπεσεῖν μοι τὸν ἵππον κἀντιεῦθεν καὶ ἐν ἑτέρῳ μὲν μέρει πληγῆναι τοῦ σώματος, καὶ τὸν ἕτερον δὲ τοῖν ποδοῖν
 15 ἀπὸ τούτου μάλα ἀλγῆσαι καὶ σχεδὸν μηδ' ὀποσονοῦν ἔχειν βαδίζειν. κἀθη-
 μαι οὖν τὴν πικρὰν ὀδυρόμενος ταυτηνὶ συμφορὰν, καὶ ὅτι τῶν σῶν ἀγα-
 θῶν ἀπολαύειν οὐκ ἔχω μάλα αὐτίκα, καὶ τῆς σῆς θαυμαστῆς συνουσίας ἴσα καὶ τῷ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος στέρεσθαι ἤγημαι. ἀλλ' ὅταν δῶ ὁ Θεὸς ἀπαλ-
 20 λαγῆναί με τοῦ δεινοῦ ἀφίξομαι καὶ αὐτός, μάλα ἀφίξομαι, ἐπεὶ τὰ κατ' εὐ-
 χὴν ἡμετέραν ἐξέβησαν ἅπαντα καὶ θαυμαστοῦ βασιλέως ἐπέλαμψεν εἰς ἡμᾶς παρουσία. σύγγνωθι τοίνυν, ὦ βασιλεῦ, πρὸς Θεοῦ καὶ τῆς σῆς φιλανθρώ-
 ποτάτης ψυχῆς, καὶ τὸ πρᾶγμα μηδαμῶς ὀλιγορίαν νομίσης.

6

Τῷ Ῥαούλ, τῷ κυρῷ Μανουήλ τῷ Μετοχίτηι

DOMNO EMMANUELI METOCHITAE, MYZITHRAM

In Peloponneso, 1362, vere novo

Myzithra nescio quorsum iter facientes Metochita et Gabrielopulus philosophus, et in transitu ab Emmanueli Raul hospitio recepti, spem eidem fecerunt se in reditu similiter ad eum diversuros esse. A latronibus deinde, Latinis genere, captus Metochita et modica pecunia redemptus, Myzithram rediens amicum non salutavit, sed nihilominus, domum reversus, ei exprobravit in epistula quod non scripsisset, atque facete interrogavit, furumne manipulum alterum, et penitus inductos, reputaret amicos Myzithrae congregatos. Rescribit Emmanuel Raul se cum dolore captum Metochitam, et cum gaudio liberatum audivisse; gratulari amico quod meritum eius minime perspexerint Latini; alioquin ne pro magna quidem pecunia dimissuros fuisse. Gratum

6 κρείττων Μ 9 τῆς om. Μ 12 δαίμων semel delendum? 15 ὀποσονοῦν (?)
 ex ὀποσοῦν S : ὀποσιοῦν Μ 17 σῆς : αὐτῆς Μ 18 τῶ... ἀκτίνος : τῶν ἡς ἡλιακῶν
 καὶ ἀκτίνος (ex ἀκτίνων) S τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος Μ

9-10 Hom. θ 74.

13 ἐκώλυσε : cf. ep. 4,63.

13 ἵππον : cf. ep. 4,62.

nuntium attulisse sibi Chortatzem et Cydonium, seque ab eisdem edoctum esse de reditu Metochitae, per eandem viam facto. Despectum itaque ab amico, ob omissam salutationem se non scripsisse, nec propterea occasionem dedisse suspicandi se spernere amicos, quorum coetum Graeciae florem delibatum reputat. Claudit epistolam nuntiando se mox venturum esse ad salutandum imperatorem — Ioannem scilicet Cantacuzenum, qui nuper cum filio Matthaео in Peloponnesum venerat, A.M. 6780, A.D. 1361 - 62, tempore pestis, ut ex epistulis 3 et 5 erui potest.

Ἀκηκόαμέν σε, σοφώτατε, περιπεσόνα ληστοῖς καὶ κατασχεθέντα, καὶ (f. 295v)
 αὐτίκα μου τὴν ψυχὴν ἐξ ὑπερβαλλούσης ὡς εἰκὸς λύτης ἀθυμία κατέσχε
 καὶ σκοιοδίνης με πῖμπλησι· καὶ ἤθελον μὲν ἐμαντὸν παραμυθεῖσθαι καὶ
 θάρρους ὑπεισὶ μέ πως οὐπερ Πλατωνικός τις εἶης, τὸ φιλοσοφεῖν ἐκεῖθεν
 5 ὦν κεκτημένος. ἐκ μέρους δ' αὖθις οὐκ εἶα θαρροεῖν περὶ σοῦ οὐπερ ἦν
 ἐγνωκῶς σε Βυζάντιον αὐτόχθονα καὶ πάνυ ἀνέκβατον, καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς f. 296
 παμβεβήλω καὶ πολυθρουλήτῳ λίσπῃ ταύτῃ τῇ ἀναιδεῖ τε καὶ πολυπράγμονι
 μηκέτι προσομιλήσαντα. καὶ με κατεῖχε δέος, μὴ πρὸς τὰς τοῦ Διονυσίου
 πέδας λειποψυχῆσης καὶ οὐ κατὰ τὸν σὸν γενναίως ἐνέγκης Πλάτωνα — μά-
 10 λιθ' οὐ καὶ Πόλλις οὐ παρῆν σοι πιεζομένῳ — τὴν συμφορὰν, οὐμὸς αὐτό-
 χθων καὶ πολίτης ὁ Σπαρτιάτης ἐκεῖνος. ὅς, εἰ καὶ παρῆν, ἀπεπέμπετ' ἄν
 καὶ μεθ' ὕβρεων, καὶ οὐδ' ὀλίγων ὠνεῖτό σε τῶν ἀργυρίων ὡς Πλάτωνα.
 εἰ γὰρ ὁ Λατῖνος ἔφθανεν ἐπιγνοὺς σὲ κατασχῶν ὡς ὁ τύραννος Σικελίας
 Πλάτωνα, οὐδὲ πολλοῦ χρυσοῦ ποσότης ἐλυτροῦτ' ἄν σε τῶν ἐκεῖνου δεσμῶν,
 15 μὴ τί γε ὀλίγα ἀργύρια. ὄθεν ἔχεις μεγίστην λαβὼν ἀφορμὴν ἀπαύστως
 εἰδέναι χάριν τῷ πάντων ἀγαθῶν δοτῆρι Θεῷ, τῆς οὐτως ἀπροσοδοκῆτως
 κατ' εὐχὴν ἐκβάσης οὐκ ἦτιον ἢ κατ' ἐλπίδα σοι σωτηρίας. ἐγὼ δ' ἠθύμουν
 ἐπὶ τῇ συμφορᾷ ὡς εἰς βάνη κακῶν ἐμπεσῶν, | ἀπορῶν ὅτι πρὸς βοήθειάν f. 296v
 σου τοῦ φιλιτάτου δρόφῃ, καὶ τὸ πᾶν εἰς τὸν πάντα δυνάμενον ἀνήγον, εὐχαῖς
 20 πάνυ τοι πεπεισμένος ὦν ἐκ βρέφους, μεμαθηκῶς περὶ τῶν προσεχόντων
 Θεῷ τὸ « Πρὸς με κεκραῖζεται καὶ ἀκούσομαι αὐτοῦ », καὶ πρὸς γε τὸ

6. S 2, f. 295v - 299. M 11, f. 152 - 153v. Tit. τῶι κυρῶι : κυρῶ M

1 κατεσχεθέντα M 2 ὑπερβαλλούσης S 3 πῖμπλησον M 7 πολυπράγμονον codd.
 9 λειποψυχῆσας M 10 πόλις codd. 18 βοήθειαν σοῦ S

6. Tit. : Emmanuēli : ille, puta, cui inscripta est ep. 30 Demetrii Cydonii : uterque Peloponnesius, Emmanuel et Metochita uterque ; amicus ille Georgio philosopho Thessalonicensi, iste philosopho Gabrielopulo, quem a Georgio non distinguendum censeo.

7 λίσπη quid sit nescio, nisi forte scribendum sit λάσπη, vulgari uocabulo, quod faecem sonat.

10 Pollidi, Platonis uenditori, partes tribuit noster Anniceridis Cyrenaei qui philosophum redemit ; Diog. Laërt., III 19 - 20.

«Μετ' αὐτοῦ εἶμι ἐν θλίψει» καὶ «ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις
 αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ». περὶ δὲ σοῦ γ' ἐκ Συρακουσῶν ὃ τι γνοίην πάνυ τοι
 ἀμυγνάνως εἶχον. κλονουμένῳ δ' ὁμῶς ὑπ' ἄλλεπαλλήλων οὕτω πνευμάτων
 25 τῶν λογισμῶν καὶ μόνον οὐ κινδυνεύοντι καταδύναι, (ἐξ)αἴφνης ἀπροσδο-
 κήτως ὁ καλὸς Χοριάτιζης ἐφίσταται μετὰ τοῦ Κυδώνη. οὗς ἰδὼν ἀνένηξα
 καὶ ἀνέσχον τοῦ τε βυθοῦ τῆς τῶν κακῶν θαλάσσης τῶν τε κυμάτων καὶ
 τῶν πνευμάτων ἐκ μόνης, ὡς εἰπεῖν, θεωρίας, καὶ πρὶν περὶ σοῦ πυθέσθαι
 τί τε εἴης γεγονώς ἢ ποῦ τυγχάνεις προὔφθακεν ὁ Κυδώνης ἀγαθῶν ἀγγε-
 30 λῆς καὶ ἀγγέλλειν πάνυ τοι εὐφρῶς ἔχων, ἐντεῦθεν ἀρξάμενος ὅτι τε | σεσω- f. 297
 σμένος εἴης καὶ ὅτι παρὰ τῇ θύρᾳ δακτυλοδεικτὶ μόνον οὐχ ὀρώμενος παρῆλ-
 θες ἡμᾶς, μηδὲ παρακύψαι καταξιώσας ἢ προσειπεῖν, καίτοι σου περικειμέ-
 νους τοσοῦτον καὶ τῷ πρὸς σὲ διαπύρῳ ἔρωτι φλεγόμενους καὶ πόθῳ. πάν-
 35 τως γὰρ οἶσθα, καὶ τουτοῦ μάρτυς ἀξιόχρεως ὁ ἐν φιλοσόφοις μέγας Γαβριη-
 λόπουλος, ὅπως οὐκ αὐτὸν μόνον ἀλλὰ καὶ σὲ σειραῖς ἐντολῶν σὺν πολλῇ
 παρακλήσει κατασχεῖν ἐπειρώμην, μὴ με παριδεῖν ἐπανάκοντας, ἀλλ' ἐκνεῦ-
 σαι μικρὸν καὶ προσομιλῆσαι, καὶ βραχὺ τι προσαναπαύσασθαι. καὶ τάπης
 ἦν θαυμαστός ὃν οὐκ ἀγνοεῖς ἠπλωμένος καὶ προσμένων ὑμᾶς, πολλῶ τῆς
 40 Ἐέρξου πολυθουλήτου χρυσοῦς ἐκείνης πλατάνου βελτίων καὶ τιμιώτερος,
 παρ' ὅσον ἢ μὲν ἐκείνῳ μόνῳ τῷ Ἐέρξῃ, κενὴν θηρωμένῳ δόξαν, ἐξαρκεῖν
 ἐδόκει, τοῖς δὲ λοιποῖς οὐδὲ καύσωσι φλεγόμενοις ἐλυσιτέλει· ὁ δὲ γε πᾶσι
 τοῖς ὀρεγομένοις τὴν τέρπην ἱκανὴν δίδωσιν ἀφειδῶς | παρεχόμενος, εὐκρά- f. 297v

25 ἐξαίφνης : αἴφνης codd., sed in M praecedat spatium trium fere litterarum
 26 ἀφίσταται codd. 30 τε om. M 32 - 33 περικαμένους S 40 δόξα M

21 - 23 Psalm. 90,15, 144,18.

29 Κυδώνης : non praeclarus ille Demetrius, qui tunc Constantinopoli τὸν
 μεσάζοντα agebat, nec adhuc Peloponnesum uiderat, ut ipse testatur ep. 33,
 30 - 31.

34 - 35 Γαβριηλόπουλος : Georgio Gabrielopulo philosopho inscripta est ep.
 130 Demetrii Cydonii, Georgio philosopho (Thessalonicensi) nonnullae aliae
 eiusdem. Anno 1355, die 24 Iulii, Candidae in Creta morabatur Georgius Gabrie-
 lopulus Constantinopolitanus. Huic erat nepos (ex sorore utique) Demetrius
 Cydonius (alius a scriptore), qui auunculo compilato Coronae aufugit; v.
 Appendicem nostram. Potuit Gabrielopulus propter Cydoniorum affinitatem
 usurpare cognomen eorum. Itaque non alium a philosopho Gabrielopulo Geo-
 rgio, Georgium illum Cydonium philosophum puto, cuius exstat epigramma
 in Demetrium Cassandrenum Thessalonicensem, scriptum Myzithrae, paulo
 post 7. IV. 1362; Rivista di filologia e d'istruzione classica, 26 (1898) 394.

37 τάπης : cf. ep. 10,11 - 12.

39 πλατάνου : Herod. VII 27; Schol. in Aristid., t. III (Dindorf), 147,18-27.

του πιπλάμενος ἀει τοῦ ἀέρος, τῷ εὐτυχεῖν εὐσκιοφύλλων καὶ θυμικόμων
 τῶν ἐπισκιαζόντων καὶ ἐπιρριπιζόντων, οὗ χρησίμου δηλαδή γε μέρους οὐ
 45 μικρὸν οὐ μέγα παρῆν ἐκείνη. σὺ δὲ ὡσπερ ἀπὸ τινος δυσμενοῦς ἡμῶν δη-
 λадή γε ἀποδιδράσκων σιγῇ παρῆλθες. τίν' οὐκ ἂν αὕτη ἡ ἀδικία παρέπει-
 σεν ἀθνηεῖν; ἐμὲ δ' οὐ μικρὸν οὐ μέγα λογίσασθαι τὸ πραχθέν, ἀλλ' ἐνί
 γέ τω τούτῳ τῷ τῆς σῆς ἀπροσοκότητος σωτηρίας ἠρκέσθη καὶ τῷ Σωτῆρι
 Θεῷ τὴν χάριν ἀνωμολόγουν· καὶ ἄπερ ἀπωλωλέκεις, τὴν αὐτῶν ἀντ' οὐδε-
 50 νός ἡγησάμην ἀπώλειαν, εἰθισμένος ὢν ἐκ πολλοῦ τοιοῦτων τε καὶ τοσοῦ-
 των καὶ τούτων ἐπέκεινα συνεχῶς ἀπολλυμένων γενναίως φέρειν καὶ ἦν
 εὐθυμῶν οὐ σέσωσαι. ὄθεν οὐχ ὅπως μακρῶν ἡμῖν ἔδει γραφῶν, ἀλλ' οὐδὲ
 Λακωνικῶν οὐμενοῦν, καίτοι Δωριεῦσι συνοῦσιν. εἰ δέ γε σὺ γέγραφας, ὡς
 ἡ νῦν ἐπιστολὴ δείκνυσιν, ἡμεῖς παρ' οὐδενός | οὐτ' ἐγγράφως οὐτ' ἀγράφως t. 398
 55 ἐς δεῦρο τοῦτ' ἔγνωμεν. ὄθεν μὴδὲ σὺ σφόδρα θέλε βάλλειν ἡμᾶς ὄνειδεσι,
 τῇ τοῖς σοῖς χεῖλεσιν ἐγκαθημένη πειθοῖ θαρρῶν καὶ χαριζόμενος, ἀλλὰ σοι
 μελέτω τῶν ὧν εἰς ἡμᾶς πεπραχῶς ἔφθης ἀδίκως δίκας ὅπως ἀποδῶς. ἐμὲ
 γὰρ οὐκ ἄλλο τι τοῦ γράφειν ἐπέσχεν ἢ τοῦτο, νομίσαντα σὲ τὸ καθ' ἡμᾶς
 ἐν οὐδενί λόγῳ θέμενον. εἰ μὴ γὰρ ᾄδε τουτί συνέβαινε, ἀλλὰ δι' ἑτέρας,
 60 ὡς ὁ Γαβριηλόπουλος, τὴν ἐπάνοδον καὶ αὐτὸς ἐποιοῦ, καὶ κατέγνωσ ἂν
 ἡμῶν, εὐ ἴσθ' οὐ, τῷ μήκει τῶν γραφομένων, καὶ ἀδολεσχίας ἂν ἐγκλημα
 περιῆψας ἡμῖν, τῇ σκῆπυι πλατυνομένοις τῇ τῆς βασιάνου τύχης ἥπερ ἐνέ-
 τυχες. οὐδὲ γὰρ σὺ γε μετὰ πολλοὺς παρ' ἡμῖν, ἀλλ' εἴ τίς σε καὶ πρό γε
 πάντων εἰπέιν ἐθέλοι, οὐκ ἂν ἁμάρτοι. οὕτω διετέθη ἐγὼ πρὸς σὲ καὶ διά-
 65 κειμαι, καὶ σοι χάριν εἰδὼς εἰμι ὅτι ὡς οὐδενί γέ τω ἑτέρῳ τῶν φίλων
 ἐντυχῶν παρακέκλημαι γράμμασιν οἷς ἔδει συμφέρεσθαι, καὶ ζημίαν ὑπερ-
 βάλλουσαν ἤγημαι ὅτι τοσοῦτον ἀπὸν ἀφ' ὑμῶν εἰμι. | οὐ γὰρ ὀρηγήριον t. 298v
 ὡς σὺ φῆς, ἀλλὰ Ποικίλην καὶ Ἀκαδημίαν καὶ Μουσῶν οἰκητήριον καὶ τὸν
 ὑμῶν σύλλογον Πανελλήνιον ἤγημαι, ὑπὸ δ' ἀνάγκης ἀφίσταμαι. ἀνάγκη
 70 γάρτοι φασὶν οὐδ' αὐτοὶ θεοὶ μάχονται. ὁ δὲ τῶνθ' οὕτως καὶ οὐκ ἄλλως
 ἀναμφίλεκτον ἔχων τῇ σῇ πρὸς ἡμᾶς εὐσπλαγγῶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν, ὅποιπερ
 ἂν διατρίβων εἴης, καὶ γνώμη καὶ γλώττη χρῶ καὶ τοῖς γράμμασι, πάνυ
 τυγχάνων νῦν ἐν ἀκμῆι καὶ μέγα δυνάμενος, καὶ μὴ με βαθεῖ τῷ γήρα

43 πιπλάμενος M εὐσκιοφύλλων : pro φύλλων malim nomen arboris, e.g. πτελεῶν ut Theocr. VII 8, aut δρυῶν ut Hom. E 398. ι 186, quod fortasse reposuissem nisi eadem uerba occurrissent ep. 10,12. 51 καὶ τούτων om. M 62 - 63 ἐτέυχες S 63 καὶ om. M πρό γε : πρόειγε M 70 δ : malim ὁ 71 ἔχον codd. 73 βαθεῖται M

69 Simonid. ap. Plat., Prot., 345 d.

73 γήρα : cf. ep. 4,9 et 33.

καταπεπονημένον ἀπαίτει τοῖς ἴσοις ἀμείβεσθαι, ὅσπερ οὖν πάντως οὐδ' ἐν
 75 ἀγῶσι. « Πάλαι ποτὲ » γάρ φησιν « ἦσαν ἄλκιμα Μιλήσιοι », καὶ « ἄμμες
 ποτ' ἤμες, ὕμμες δὲ γ' ἐστέ »· καὶ τοῦθ' οὕτω δρῶν, ἴσθι, καὶ μὲ καὶ δυσκί-
 νητον ὄντα παρακαλέσεις ἀντιφθέγγεσθαι τὸν ἐνόντα τρόπον, — δ δὴ καὶ
 ὄρσιον ὄρῶντες, ἀκούομεν ὡς ἐν παραθήξει γινόμενον — καὶ μὴ κατό-
 κνει μηδὲ κατολιγῶρει, ἀλλὰ θέλε δρᾶν ἐκ (...) τοῦτ' ἔχων, εἰ βούλοιο | καὶ μὲ f. 299
 80 φθέγγεσθαι. ἐγὼ δ' ὅσον οὐκ ἤδη παρ' ὑμᾶς ἀφίξομαι, προσκυνήσω τὸν
 ἄγιον ἡμῶν αὐθέντην, εἴ γε τοῦτ' εἶη καὶ τῷ Θεῷ βουλομένῳ. — ἔρωσό μοι
 τὸ προσφιλέστατόν μοι καὶ ὄμμα καὶ πρόσφθεγμα, γενναιότητα καὶ σοφώτατε.

7

Ὁ Ῥαοὺλ τῷ μεγάλῳ δομεστίκῳ

ALEXIO LASCARI METOCHITAE, MAGNO DOMESTICO, THESSALONICAM

In Peloponneso, 1366 incipiente

Audientes Peloponnesiī Alexiū iterum praefectum esse Thessalonicae (quam rexerat annis 1349-1350) laetantur, memoriaque recolunt res ab eo praeclare gestas cum reget Peloponnesum, ante despotam scilicet Emmanuelem Cantacuzenum (1349-1380). Collaetatur Emmanuel Raul; plaudunt omnes viri sensati quod imperator (Ioannes V Palaeologus) ad exteros — in Pannoniam scilicet — profecturus (1365-1366), morem gesserit Thessalonicensibus Alexiū patriae periclitanti denuo praefici postulantis, quo curante rem publicam nihil detrimenti capturam praedicat.

Ἐπεὶ Θεοῦ διδόντος τῆς Θεσσαλονικέων ἐπέβης ἀρχῆς οὐκ ἔστιν εἰπεῖν (t. 330)
 ὅσον ἢ φήμη τὰς ἐκασταχοῦ πόλεις περιουῖσα εὐφραίνειν παρέχει, καὶ τῶν
 πάλαι γενναίων ἐκείνων κατορθωμάτων μεμνήσθαι ὧν εἰς αὐτὰς ἐπεδείξω.
 καὶ γὰρ τοῖς Πελοποννησίοις τουτοιῖσι ἅπασιν εἰς ἀκοὴν ἐρχόμενον τὸ σὸν

77 καὶν M 79 μηδὲ : μη M ἐκ τοῦτ' : leg. ἐκ (τοῦ προχείρου) τοῦτ' ? 80 προσ-
 κυνήσω S : προσκυνῆ M 81 βουλόμενον codd.

7. S 9, f. 330-332v. M 4, f. 145v-146v. Tit. Ὁ om. S

2 περιουῖσα M 4 τουτοιῖσιν S τουτοιῖσιν M

75 Aristoph., Plut. 1002. 1075.

75-76 Plut., Lyc. 21.

82 αὐθέντην : Ioasaph ex imperatore Cantacuzeno; v. epp. 1; 2; 3, 33; 5.

7. Tit. : Alexio : v. ep. 8. F. Dölger, Neues zu Alexios Metochites und zu Theodoros Meliteniotes, Miscellanea Giovanni Mercati, t. III (Studi e Testi, 123) Città del Vaticano, 1946, 238-245.

3 πάλαι... ἐπεδείξω : Thessalonicae praefuit Alexius, tunc protosebastus, anno 1349, et fortasse iam ante, uerum post annum 1345.

- 5 ὄνομα χάριν τινὰ κομίζων ἔρχεται καὶ τὰς τῶν ἀκουόντων ψυχὰς ἠδονῆς
 πάσης καὶ εὐφροσύνης πύμπλησιν. ὄθεν καὶ μακροῖς τοῖς ἐπαίνοις καὶ μάλα
 ἠδέως τὸν πάντα ἄριστον σὲ περιφέρουσιν, εὐεργέτην αὐτῶν ἀποκαλοῦντες
 καὶ πλὴν τινων, καὶ τούτων ὀλίγων πάνν, μόνον ὡς ἀληθῶς ἄρχειν εἰδότα,
 μεμνημένοι | δήπου τῆς εἰς αὐτοὺς τῶν καιρῶν ἐκείνων εὐδαιμονίας ἧς διὰ f. 330v
- 10 σοῦ τὸ πρόσθεν ἀπολελεύκασιν, ὡσπερ αὖ εἰς τοῦναντίον τούτοις τὰ τῶν πρα-
 γμάτων συνέβη, ἕως ὃ πάντα λαμπρὸς δεσπότης ἔωθεν εἰς αὐτοὺς ἀνατιεῖλας
 φαιδρότερον ἡλίου προσβαλὼν, ὡς ἀκτῖσι ταῖς εὐπραξίαις τὴν ἀγλὴν τῶν
 λυπούντων ἐξ αὐτῶν διεσκέδασε, καὶ τούτοις ἐντεῦθεν βαθείας παρέσχεν
 γαλήνης κατατροφᾶν, ἐπεὶ μετὰ γε δὴ σὲ τότε δὴ, τότε παντάπασιν γενναίων
- 15 ὡς φασιν ἡγεμόνων ἠπόρουν. οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ τὰ σά καθ' ἕκαστον ὡς εἰπεῖν
 διηγούνται, καὶ τοῖς παλαιοῖς τροπαίοις ἐφάμιλλα τίθενται. ποῖα δὴ λέγω
 τὰ πάλαι κατὰ τῶν πολεμίων ἐκείνα περιφανῆ κατορθώματα, τὴν περὶ τοὺς
 ἀρχομένους κηδεμονίαν, ὡς δοκεῖν εἶναί σε πατέρα σφίσι κοινόν, καὶ ἀπλῶς
 τὴν περὶ τὰ κατὰ ἐπιμέλειαν; τοιαῦτα γοῦν καὶ κοινῇ καὶ καθ' ἕνα καὶ κατὰ
- 20 πατριᾶς λέγοντες ἔν τε ναοῖς ἰστάμενοι καὶ ἐπ' ἀγορᾶς ἰόντες κἂν τοῖς βασι-
 λείοις πολλῶ μᾶλλον ἐκάστοτε συνεληλυθότες κἂν στρατοπέδοις συναθροιζό-
 μενοι καὶ δίκαις | συνεδριάζοντες καὶ πάσαις καὶ παντοίοις τὰς συνελεύ- f. 331
 σεις ποιούμενοι πανηγύρεσιν. ἐπεθύμουν ὡς φασιν αἱ τῆδε πόλεις τῆς σῆς
 ἐπιστήμης καὶ τῆς περὶ τὰ κατὰ προθυμίας μέχρι (οὐ) τουτονὶ τὸν πάντα
- 25 πανθαύμαστον καὶ λαμπρὸν δεσπότην ἢ τοῦ Θεοῦ παντοκρατορικῆ δεξιᾶ
 φιλανθρωπῶς χρησαμένη τῇ σοφῇ προνοίᾳ καὶ προθυμίᾳ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν
 αὐτοῖς παρέσχε, ὅσπτην ὦν τε ὑφίσταντο κακῶν καὶ χορηγὸν ἧς νῦν ἀπο-
 λαύουσιν ἀφθόνως εὐδαιμονίας. πλὴν ἀλλ' εἰ κἀξ ἐκείνου γε καὶ ἐς δεῦρο
 βαθείας τῆς γαλήνης ἀπολελεύκασιν εἴς τε τοῦτιδὸν χρησταῖς τρέφονται ταῖς
- 30 ἐλπίσι κρειττόνων καὶ βελτιόνων κατατροφήσειν τῶν ἀγαθῶν καὶ περιφα-
 νοῦς τῆς εὐδαιμονίας, ἀλλ' οὐδὲ τῶν σῶν οὐμνον ἀγαθῶν οὐδαμῶς οὐδέ-
 ποτ' ἐν λήθῃ γίνονται. μᾶλλον δ' εἰ καὶ τισιν ἴσως παράδοξον τῶν ἀκουόν-
 των εἶναι τουτὶ δοκεῖ, φασὶ τὴν περὶ τε σοῦ καὶ τῶν σῶν αἰετὴν μνήμην νεά-
 ζουσιν ἔχειν. ἐγὼ δὲ κἂκ τούτων ἐμαυτὸν ἐκβάλλον κἀξ ἀόπτου σιάς,
- 35 καθάπερ εἰ τινος ὑψηλοῦ σκοπιᾶς | κἀντεῦθεν ἀποσκοπῶν μανθάνειν τι περὶ f. 331v

14 δὴ σε M παντάπασιν M 20 et 21 κἂν M 22 πάσαις καὶ : πάσαις M τὰς :
 ταῖς S om. M 26 ἐλπίδαν M 30 κρειττόνως M 33 σου M 34 κἂκ : καὶ M
 35 ὑψηλοῦ om. M

9 - 15 μεμνημένοι... ἠπόρουν : hinc discimus Alexium Peloponnesum rexisse
 ante annum 1348 - 1349, quo Emmanuel Cantacuzenus despota regimen suscepit ;
 supra, ep. 2.

11 δεσπότης : Emmanuel Cantacuzenus.

23 τῆδε : in Peloponneso.

27 ὅσπτην : cf. ep. 2, 39.

σοῦ ἐφιέμενος, ἀκούσας τὴν ψῆφον ἣν ὁ κράτιστος βασιλεὺς καὶ λαμπρότατος ἔργῳ κριθεῖσαν ἔδειξε περὶ σοῦ μέλλων ἀπόδημος ἔσεσθαι, ἐπήνεσά τε καὶ ἐπαινῶ καὶ τὸ πρᾶγμα τῆς αὐτοῦ μεγαλονοίας καὶ θαυμαστῆς ἀγχινοίας καὶ τῷ ὄντι βασιλικῆς ἀξίον ἡγημαί τε καὶ τίθεμαι. καὶ οὐκ ἐγὼ δὲ μόνος, 40 ἀλλὰ καὶ πᾶς εἴ τις νοῦν ἔχων ἐστὶν ἀπὸ τοῦτ' ἔρεϊ, ὅτι κατὰ σκοπὸν εὐστόχως ἐτόξευσε καὶ τῆς σῆς ἀρετῆς ἀξίως περὶ τῆς πολυμυνήτου καὶ περιφανοῦς Θεσσαλονικέων μεγάλης ταυτησι πόλεως καὶ τῶν πέριξ οὕτω τοι ψηφισάμενος. ὑπεράγαμαι δὲ καὶ ὅτι μάλισθ' ὑπεραινῶν παρακέκλημαι καὶ τοὺς τὴν μεγάλην ταύτην οἰκοῦντας πόλιν, οἷ σε πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐξηγήσαντο 45 καὶ μακαρίους καὶ εὐδαίμονας αὐτοὺς ἡγήμαι ὅτι σε τὰ νῦν προστάτην πλουτοῦντες φαίνονται. καὶ καλῶς γοῦν περὶ τούτου διανοήθησαν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μιμησάμενοι τοὺς Ἀθηναίους, νομίζοντες διὰ σοῦ πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ κατὰ Περικλέα ἐκεῖνον | τὸν τοσοῦτοις καμάτοις τὴν Ἀθηναίων πόλιν εἰς f. 332 τὴν ἀρχαίαν εὐδαιμονίαν μεταγαγόντα. ἀλλὰ Περικλῆς μὲν ἐπειδήπερ ἐκ τῆς 50 ὑπερορίας αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι μετεκαλέσαντο οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον εὗρε τὴν πόλιν εἰς τοῦσχατον ἀπωλείας ἐληλακυῖαν, ὥσπερ οὖν ἐπὶ ξυροῦ τὰ ὑμέτερα ἴστανται. τί ἂν οὖν καὶ ἀγαθὸς κυβερνήτης δράσειε, τῆς νεῶς τῶν καλωδίων διαφθαρέντων καὶ τῶν ἄλλων οὐκ εὐμοιροῦσης τῶν συντεινόντων εἰς σωτηρίαν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὑφάλῳ τινὶ σκώλῳ περιπεσούσης ἀπροσοδοκῆτως καὶ 55 πληγείσης ἀνιάτως, εἰς βυθὸν αὐτάνδρου κινδυνευούσης μετὰ καὶ τοῦ λοιποῦ φόρον συγκαταδύναι; πλὴν ἀλλὰ, κἂν εἰς ἅπαν τούναντίον ἀντεστράφθαι δοκεῖ τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει καὶ ἔστι καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν ἅπασιν τὰ πράγματα πράγμασιν, οὐ μὴν ἔγωγε ἀπαρνοῦμαι σαφῆς τοῦ μέλλοντος γεγενῆσθαι μάντις, καὶ τὸ μὴ φαινόμενον προλέγων ἐκ τῶν ἤδη γεγενημένων. 60 μαντεύομαι γὰρ σὺν Θεῷ πεπορθῶς ἐπὶ τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ καὶ εὐαγγελίζομαι μετ' αὐτοῦ | ἐπὶ τὸ βέλτιον διαθεῖναι σε τὴν πόλιν. καὶ τοῦτο f. 332v διατείνομαι σφόδρα σαφῶς, τῇ σῇ περὶ πάντα ποριμωτάτῃ φύσει θαρρῶν, ἐπεὶ καὶ τὴν Ἡρακλέους φύσιν εἴ τις ἤδει, προλέγων ὅτι κατορθώσοι μάντις ἂν ἦν, ἐκ τῶν ἐκείνῳ κατειργασμένων εἰς τὸ προειπεῖν κινούμενος.

41 ἐτόξευσε M 41 - 42 περιφανοῦς τῶν M 43 ὑπεραινεῖν M 46 τούτου : τοῦ M 51 ἡμέτερα codd. 64 ἐκείνων M

36 βασιλεὺς : Ioannes V Palaeologus.

37 ἀπόδημος : in Pannoniam, 1365 - 66 ; O. Halecki, Un empereur de Byzance à Rome, Warszawa, 1930, 112 - 113 ; Lampros - A mantos, Βθ. Χρ., n° 49 (p. 81) 26.

44 πάλιν... ἐξηγήσαντο : extremo anno 1365, peste abrepto Georgio Synadeno Astra, in sui regiminis exordio ; Dem. Cyd., epp. 94 et 98.

45 προστάτην : cf. ep. 8,51.

47 διὰ = περὶ, hodiernis γιά.

50 ὑπερορίας : Pericli dat quod de Cimone narrat Plut., Per. 9 - 10.

51 τοῦσχατον : cf. Dem. Cyd., epp. 94,4 - 5 ; 98,35.

8

Τῷ κυρῷ Ἀλεξίῳ μεγάλῳ δομειστικῷ
 Λάσκαρι τῷ Μετοχίτῃ

ALEXIO LASCARI METOCHITAE, MAGNO DOMESTICO, THESSALONICAM

In Peloponneso, 1366 - 1369

Emmanuelem Rauli, abusque tempore iam remoto quo valedixit Alexio, continuis oppressum aerumnis, amici litterae miro gaudio affecerunt. Viri quoque Peloponnesii, coram quibus eas recitavit, animo revolventes res olim ab eo gestas (cum ipsis praesset) multos ei et felices precantur annos. Emmanuelis felicitas omnibus numeris absoluta foret, nisi abesset amicus Raul ille doctissimus (an Metochita?) qui apud despotam moratur (Myzithrae scilicet, apud Emmanuelem Cantacuzenum), propter Acovae praefecturam (quam aut obtinet aut petit?). Honoribus ille cumulatur a despota et ab imperatore (Matthaeo Cantacuzeno), sed et e regia urbe litterae ei missae sunt imperiales (Ioannis V aut Ioannis Cantacuzeni, monachi ex imperatore?). Commendatum habeat Alexius Michaëlem Zygogreben, filium praefecti olim Carytaenae (qui Thessalonicam petit, deferendo, proculdubio, hanc epistolam). Emmanuel gratulatur Thessalonicensibus, quorum civis factus est, quod ab Alexio regantur. Huic Deum propitium, imperatorem benignum optando claudit epistolam.

Πολλαῖς πρότερον καὶ ποικίλαις περιπεσὼν καὶ πολυσχιδέσι συμφο- (f. 327)
 ραῖς ἐξ ὅτουπερ ἀπερράγην τῆς σῆς τερπνῆς θεωρίας καὶ ἡδίστης ὀμιλίας,
 θανυμασιώτατε, μεταξὺ τῶν καιρῶν πολλῶν ἡμᾶς περιστάσιων τῆδε κατὰ
 5 συνέχειαν δυοχερῶν, μόλις ἐδτυχήσας ἐφάνην, μίαν τῶν ὄλων ἀπαλλαγὴν
 τὴν σὴν γλυκυτάτην ἐδωροετικὴν γραφὴν δεξάμενος, τοῦ Ἀγάλλωνος ἐπανή-
 κοντος. καὶ πυκνὰ πυκνῶς ἀδιὴν ἀναπτύσσων καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐνδει-
 κνύς, καὶ τὰ ἐγγεγραμμένα διεξιὼν ἐγὼ τε τοῦτοις ἐνασμενίζων ἔνθους
 ὑφ' ἡδονῆς γίγνομαι καὶ οἱ ἀκροώμενοι ἐν ἑορτῆς οὐ μικρῷ μέρει τὸ προῦ-

8. S 7, f. 327 - 329. M 12, f. 153 - 155. M¹, f. 308 - 308v.

2 ἀπεράγην M

8. Tit. Alexio : v. ep. 7,2. Scripta est ep. 8 post ep. 7, praefecto Thessalonicae Alexio Metochita iterum, qui anno 1369, mense Iunio, iam priuatus, in monasterium Batopedii secessurus erat; Dölger, loc. laud. supra, ad ep. 7.

3 τῆδε : in Peloponneso; ep. 7,8 - 15 et 23.

5 Ἀγάλλωνος : de gente Agallonum v. Νέος Ἑλληνομνήμων, 4 (1907) 303 - 307. Adde Andronicum Ducam Agallonem, cui nupsit Eudocia Lascarina Calophera, eorumque filium Ioannem, in testamento Ioannis Lascaris Calopheri (1388. VII. 5) quod edidi in Appendice V ad epistulas Demetrii Cydonii, n° 10.

γμα τίθενται, δοξάζοντές σε τῆς ἀρετῆς, διπερ οὐδὲ τῆς ἡμῶν σμικρότη-
 10 τος ἐπιλέλῃσαι· καὶ εἰς ἀνάληψιν ἐντεῦθεν οἱ πλείους τῶν σῶν καλῶν τε
 καὶ | ἀγαθῶν ἤκουσι καὶ τὸ τῆς μνήμης ἕκαστος φιλοπραγμῶνως ἀναπτύσσει 1. 327v
 βιβλίον, φιλοτιμούμενοι τίς τί τούτων πρότερος πρὸς ἐμὲ τῶν σῶν ἀναμνή-
 σει, σὸν εἰδότες θερμότερον καὶ διάπυρον ἐρασίην. ἐγὼ δὲ τοῦ περὶ τε σοῦ
 καὶ τῶν σῶν λέγειν τε καὶ ἀκούειν οὐδὲν ἄλλο τι τῶν ἀπάντων πραγμάτων
 15 προτιμότερόν ποθ' ἠγούμενος εὐθύς χοροῦ μέσος φαίνομαι, καὶ κορυφαῖος
 εἶναι νομίζων ἐσιτιάτωρ ἀτοκλήτων προσαγορεύομαι δαιτυμόνων, ἀτοσχέ-
 διον προτιθεὶς καὶ παραθεὶς αὐτοῖς τράπεζαν παντοίων τε καὶ ἡδέων τῶν
 ἐδωδῆμων γέμουσαν, παρακαλούμενός τε μεγαλορρημόνως αὐτοῖς διέξιμι
 20 πᾶν ὅπερ ἂν ἡ μνήμη τῶν σῶν πρότερον ἐτοίμως παράσχη σπουδαῖον ἢ
 πάρεργον· οἱ δ' ἀκροώμενοι μεθ' ἡδονῆς ἀκορέσιως, κἂν ὁποῖά ποί' ἂν ἦ
 τὰ λεγόμενα, μόλις ἐντροφήσαντες ἀπαλλάττουσιν, οὐκ ἐλαχίστην μοι χάριν
 ὁμολογοῦντες, καὶ φωνὰς ἰκειηρίου πρὸς Θεὸν ἀναπέμπουσιν, ἐς ὅσον μῆ-
 κιστόν σε βιῶναι τὸν εὐγνωμονέστατον καὶ εὐπροσιώτατον ἐξαιτούμενοι, τὰς
 τῶν ἐτῶν | περιόδους σὸν εὐθυμίᾳ τε καὶ θρασύτητι διόντα καὶ μεγάλη τῆ 1. 328
 25 δόξῃ, κατὰ τὴν σὴν βούλησιν. μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς αὐτὰ ταῦτα φθέγγομαι,
 πολλήν σοι χάριν εἰδὼς ὅτι με τῆς γλυκυτάτης ταύτης οὐκ ἀπηξίωσας καὶ
 ἐπεράστου γραφῆς. ἀνεζωώθην γὰρ τινα τρόπον καὶ ἀνενεώθην, καὶ ὡς
 εἶπεῖν εἰς ἐκεῖνον ὑπ' αὐτῆς ἐπανήκων τὸν χρόνον καὶ τὴν ὀμίλιαν ἐγενό-
 μην ἐκείνην, καὶ ὄρᾱν δοκῶ σε τοῖς κεχαρισμένοις ἦθεσι χρώμενον προσ-
 30 διαλεγόμενόν τε τοῖς παροῦσι καὶ γελῶντα καὶ βοῶντος ἀκούειν ὅπερ εἰώ-
 θεις ποιεῖν, καὶ χάριν ὁμολογῶν εἰμι τῷ πάντων ἀγαθῶν δοτῆρι Θεῷ ὅτι
 σοι τότε δὴ τότε τῆδ' ἐντυχῶν ὡς θησαυρῷ παρ' ἐλπίδα καὶ δαφυλῶς παρα-
 πολούσας τοῦ χρημάτων οὐδὲ νῦν ἀπέτυχον τῶν ἐλπίδων, εἰ καὶ μεταξὺ τὸ
 μῆκος πολὺν παρειάθη τῶν χρόνων, καί, τῶν πραγμάτων ἄλλεπαλλήλοις κυμά-
 35 των τῆς κοσμικῆς θαλάττης χρησαμένων μεταβολαῖς, τὴν ἡμῶν ἀπὸ σοῦ διά-
 στασιν οὐκ εἶασεν ἐπ' εὐθείας εἶναι, σοῦ γε ἐς Θεσσαλοῦς μεταπεσόντος ἐκ
 Βυζαντίων. | ἐνὶ γέ τῳ τούτῳ μόνῳ τῶν πάντων ἐνδεῶς ἔχειν φαίνομαι 1. 328v
 ὅτι μοι 'Ραοὺλ τὸν σοφώτατον, τὸ πάντιμον καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, συμπα-

10 πλείως M 16 ἐσιτιάτωρ codd. ἀτοκλήτωρ M 17 καὶ om. M τε om. M
 18 διέξιμι M 20 ὁποῖα ποί' M 23 εὐπροσιώτατον M 24 μεγάλους MM¹ 27 ἀπε-
 ράστου M 28 ἐπανήκων SM¹ ἐπανήκοντα M 31 εἰμι om. SM¹ τῷ : τῶν codd.
 32 δὴ τοῖς om. M 32-33 παραπολεύσαι M 35 μεταβολαῖς M 37 ἐνὶ γε τῷ codd.

32 τῆδε : puta, Thessalonicae ; v. infra, lin. 48-51.

36 ἐπ' εὐθείας... μεταπεσόντος : Thessalonicam sibi commissam petivit Alexius a. 1366. Sed cur propterea non iam « in recto » distet ab Emmanuele et Peloponneso non satis perspectum habeo.

38 'Ραοὺλ : Emmanuel Raul Metochita ? v. ep. 6.

νηγουρίζοντά μοι νῦν οὐκ εὐτυχῶ, δεξάμενος τὰ σὰ γράμματα. καθάπερ γὰρ
 40 ὑπῆρξε γραμμάτων καὶ λόγων καὶ φιλοσοφίας ἔραστῆς ἠθέλησέ τι μικρὸν
 καὶ πραγμάτων μετασχεῖν, διὰ τὸ μὴ δοκεῖν παντάπασι ἀμαθῆς ἢ ἀδόκι-
 μος καὶ περὶ τοῦτ' εἶναι, κἀντεῦθεν ἦν που περὶ τὴν τῆς Ἄκρας ἀποδημῶν
 ἀρχῆς. ἔνι δ' ὑγιαίνων καὶ εὐεκτηῶν παρὰ τῷ λαμπροτάτῳ δεσπότῃ, λαμπρὰ
 τιμώμενος, οὐκ ἐλαχίστης ἀπολαύων καὶ τῆς παρὰ τοῦ βασιλέως κηδεμονίας,
 45 καὶ γραμμάτων βασιλικῶν ἀπὸ τῆς Πόλεως ἀξιούμενος. τὸν δὲ Ζυγογρέβην
 κῦρον Μιχαὴλ οἶδ' ὅτι σαφῶς ἐπιγνώσῃ, μεμνημένος τοῦ τε πατρὸς αὐτοῦ
 καὶ ἱεραυτοῦ τῶν τότε ἀρχηγῶν Καρυταίνης, καὶ τοῦ προσήκοντος ἀξιό-
 σεις ἐπὶ ξένης ἐπιδημήσαντος. ἐγὼ δ' εἰμὶ πεπολιτογραφημένος Θεσσαλονι-
 κεύς, ὡς αὐτόχθων αὐτόχρημα ἐν αὐτῇ τῇ πολυῤυμνήτῳ πόλει τραφεῖς καὶ
 50 ἀνατραφεῖς, καὶ παιδείας ὅσης ἔχων φαίνομαι μετασχών, πολλῶν ὧν ἐντεῦ-
 θεν ὀφειλέτης αὐτῇ πρεσβείων, καὶ τοῖς αὐτῆς οἰκήτορσι συγχαίρων διατελῶ
 ὅτι σε κατὰ γε δὴ τὰ παρόντα μετὰ Θεὸν προσιάτην πλουτοῦντες φαίνονται.
 καὶ εἴης γε παρὰ τῷ κρατίστῳ καὶ θειοτάτῳ βασιλεῖ τιμώμενος καὶ στεργό-
 μενος, τῇ τοῦ Θεοῦ παντοδυνάμῳ δεξιᾷ περιφρουρούμενος, παντὸς λυποῦν-
 55 τος ἀνώτερος, ὡς ἂν καὶ ἡμεῖς οἱ σοῦ μόνου κατ' ἄκρας ὡς ἀληθῶς ἐξημ-
 μένοι τῶν ἐφετῶν ὡς ἐνὸν ἀπολαύειν ἔχωμεν.

9

Ἄ Ο Ῥ α οὐ λ τ ῶ ι Τ ζ α κ ο ν ο π ο ῦ λ ω ι

TZACONOPULO

In Peloponneso, 1366 - 1369

Bonorum virorum cultor Tzaconopulus illis se connumerare fingit Emma-
 nuelem Raul, cuius litteras magno domestico missas (ep. 7 aut 8?) legere

39 δεξάμενος... γράμματα bis M 42 Ἄκρας : leg. Ἄκοβας 43 εὐ ἐκ τῶν S
 49 τραφεῖς καὶ om. M 51 τοῖς : τῆς M¹

Θ. S 8, f. 329 - 330. M 3, f. 144v - 145. Tit. Ἄ om. S

42 Ἄκρας : non dubito quin Ἄκοβας scripserit noster. Ita librarii Ἄκοβῆν
 in Ἄκοβῆν mutauerunt apud Laon. Chalcocandylem, t. II, 204,22 (Darkó).

43 δεσπότη : apud Emmanuelem Cantacuzenum, Myzithrae.

44 βασιλέως : Matthaëus Cantacuzenus, qui Myzithrae degebat?

45 βασιλικῶν : Aut Ioannis V Palaeologi, aut eius filii Andronici IV.

45 Ζυγογρέβην : qui, procul dubio, epistolam detulit.

52 προσιάτην : cf. ep. 7,41 - 44.

53 βασιλεῖ : Ioannes V Palaeologus.

9. Tit. : Tzaconopulo, amico ex condiscipulo, inscripta est ep. 33 Gregorii
 Acindyni, cuius finem appono : « ...ἀλλ' εἰς τὸ πλέον μηκύνειν οὕτε κατ' ἐπιστολῆν

cupit. Quamquam blandientis amici verbis minime deceptus, Emmanuel exemplum epistulae mittit Tzaconopulo, quem ob singulare meritum semper optat secum habere.

Ὅντως σὺ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν κατ' ἄκρας ἐξηρητημένος καὶ τῆς ἐκεί- (f. 329)
 ῶν Μούσης δεύτερα πάντα τιθέμενος, οὐπω κόρον ἔξιν δοκεῖς ἐπὶ μαθή-
 ματα καὶ λόγους παρακαλῶν τοὺς ἀνθρώπους. ὄθεν ἄρα καὶ τὰ ἐμὰ θαυμά-
 ζεις ψελλίσματα καὶ περὶ τούτων μακροὺς ἀποτείνεις ἐπαίνους, τούτοις ἐμὲ
 5 τοῖς λόγοις νομίζων ἀποδείξειν βελτίω. εἰ δέ τις σε ἤρειτο φάσκων οὕτως· «ὦ
 ἄριστε· πρὸς Θεοῦ καὶ σοφίας ἀτιῆς, τὸν πάντα κύκλον χαίρειν ἀφεις | καὶ f. 329v
 ταυτηνὶ τὴν καλὴν περὶ τοὺς λόγους οἰκονομίαν, ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόφ·
 τί σοι περὶ τῶν τοῦ Ῥάλη δοκεῖ ποιημάτων;», πῶς οὐκ ἔμελλες, ὦ βέλτι-
 σιτε, τὴν ἀληθῆ ψῆφον παρέξειν; ὁμως, ἐπειδήπερ οὕτω φῆς ἐρῶν τῶν ἐμῶν
 10 πονημάτων, ἐξεσί σοι καὶ τὴν πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον ὄρᾶν ἐπιστολὴν,
 ἣν ὀλίγω πρόσθεν ἠξίωσας πέμψαι. ἐγὼ δέ σε ἐβουλόμην τὴν θαυμασιῆν
 κεφαλὴν αἰεὶ παρεῖναι καὶ τοῖς σοῖς μελιρρῦτοις λόγοις εὐφραίνειν ἡμᾶς.
 οὐδὲ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν, οὐ μὰ τοὺς λόγους αὐτούς, ὅτε σε τῆς μνήμης
 ἐκβάλλω, μάλιστα δὲ τὸ καθ' ἐκάστην ἔργον ἐμοὶ πρὸ πάντων περὶ
 15 σοῦ διαλέγεσθαι, καὶ μόνη τῇ τοιαύτῃ μνήμῃ τὰ μέγιστα εὐφραινόμενος.
 οὕτως ἐγὼ τῆς σῆς ἀρειτῆς ἐάλων κατ' ἄκρας, καὶ οὕτω σε φιλῶν αἰεὶ καὶ
 θαυμάζων οὐ παύομαι. καὶ μοι δοκῶ μὴ μόνον ἐμὲ περὶ τὰ σὰ μανικῶς
 ἔχειν, ἀλλὰ καὶ πάντας σχεδόν. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐκπλαγείη τὴν σὴν περὶ τὰ
 καλὰ φύσιν προσβαλὼν σοι τὸ πρῶτον; τίς δ' οὐκ ἂν ἀγασθείη τὸ σὸν περὶ
 20 πάντας ἐπιεικῆς | καὶ φιλάνθρωπον; καὶ μὴ μοι ταῦτα κολακείαν καλέσης, t. 330
 ὦ πάντων ἄριστε. οὐδὲ γὰρ εἰκὸς τὸ ὄν αὐτὸ κολακείαν νομίζειν, ὅσπερ
 οὐδὲ κολακείαν εἶποις ἂν πάντως γ' εἴ τις ὡς ἀνδρεῖον διηγεῖται τὸν Ἀχιλ-
 λέα, καὶ τὸν Ἀριστοτέλην φιλόσοφον καὶ ῥήτορα τὸν Δημοσθένην. ἀλλ' ὦ
 γενναῖε, πρὸς Θεοῦ καὶ τῆς σῆς ἀρειτῆς, γράφε ἡμῖν καὶ πέμπε, καὶ πολλήν
 25 σοι περὶ τούτου γνωσόμεθα χάριν. — ἔρρωσο.

4 ψελλίσματα M 6 κύκλων M 8-10 πῶς... πονημάτων om. M 14 σε : σοῦ
 codd. 18 γὰρ ἂν οὐκ ἂν M 22 γ' om. M

καὶ ὁ θαυμασιὸς ἡμῖν ἀδελφὸς Ἀτουμένης γέμων ἀπάσης σοφίας καὶ νοῦ καὶ φρονήσεως
 ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν... πάντα σοι διασαφήσει τὰ κατ' αὐτοῦς (Palamitas) ἀκριβέστατα.
 ἀκούων δὲ καὶ Μακρηρὸν ἀδελφόν σοι συνεῖναι... τοῖς αὐτοῖς τούτοις αὐτὸν γράμμασι
 δεξιούσθαι. οὐ γὰρ ἦν ἀπεικὸς τοὺς τοῖς αὐτοῖς κεκοσμημένους τρόποις καὶ ἀλλήλοις συμ-
 πνεόντας καὶ τοῖς αὐτοῖς παρ' ἡμῖν γράμμασι προσηγορεῖσθαι». Cod. Venet. Marc.
 gr. 155, f. 64 - 65.

7 Hom. A 363.

10 δομέστικον : Alexius Theod. f. Metochita, ad quem epp. 7 et 8.

10 ἐπιστολὴν : ep. 7 aut 8?

10

Τῶι τοῦ Ὁρεινοῦ

ABBATI MONASTERII ORINI

Scripta in Peloponneso

Venia carere pronuntiat Emmanuel Raul quod abbas Orini cum primoribus sui monasterii domum revertens a sede despotae (Myzithra scilicet), per sua vix non transiens vestibula, non declinaverit ad salutandum amicos seque cum suis refocillandum, post noctem actam sub divo.

Νῦν ἔγνω ἑναργῶς ὡς ἀληθῶς, ὧ θεοπέσειε, ὡς παρ' οὐδέν ἐστι τιθέ- 1. 326
μενον τοῦμὸν παρὰ σοί, ὅτι παρῆλθες ἡμᾶς διῶν πλησίον, σχεδὸν ἀπὸ τῶν
προθύρων, μηδὲ παρακύψαι καταξιώσας, καίτοι μετὰ τῶν λογάδων τῆς κατὰ
σὲ ταύτης σεβασμίας μονῆς τὴν πορείαν ποιούμενος. ὃ δὴ καὶ διαφερόντως
5 ἔμελλεν ἡμᾶς εὐφρανεῖν, ἄλλως τε καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ πάντα λαμπροτάτου ἡμῶν
δεσπότη, ἐνθα καὶ γνησίῳ ἐσμὲν φίλων εὐτυχηκότες, ἐτυγχάνετε ποιούμε-
νοι τὴν ἐπάνοδον. σὺ δὲ καὶ τῆς πρὶν ἀξίας εἴης [κατεχόμενος] ἐπειλημμέ-
νος, οὗ μέρος οὐκ ἐλάχιστον ἤμεν καὶ ἡμεῖς ἰμειρόμενοι. τίνα σὺν οὐκ ἂν
τοῦτο ἀκούοντα πρὸς κατηγορίαν σὴν ἤγειρεν; ἐγὼ μὲν σὺν οἴμαι πολλούς,
10 καὶ μάλιστα τοὺς ἡμᾶς εἰδότας ἐπὶ φιλίᾳ σεμνυνομένους. τίς καύσων ὑμᾶς
συνήλαυεν; ὅσπερ εἰ καὶ παρῶν ἐτύγγαεν ἦν παρ' ἡμῖν ὃν οὐκ ἀγνοεῖς τά-
πης θαυμαστός ἠπλωμένος πρὸς ἀναψυχὴν, εὐσκιοφύλλων εὐτυχῶν καὶ | ὑπι- 1. 326v
κόμων τῶν ἐπισκιαζόντων, εὐκράτοις αὖραις ὑπορριπίζων τοὺς ἐντυγγάνον-
τας. ψύχος δὲ ποῖον, πάντως δ' οὐδὲ μία ἀνάγκη, οὐκ ὄμβρος οὐ χιών, οὐκ
15 ἀπενκταία τις φήμη δέος ἐμποιοῦσα τοῖς ὁδοιπόροις. τὸ δὲ τῆς ὥρας ἦν
δείλη πρωῖα, δεομένη καὶ τυνος παρακλήσεως, μάλιστα τοῖς ἐν ὑπαίθρῳ
καθάπερ δὴ καὶ ὑμῖν διανυκτερεύουσαι. ἡδίκησας σὺν ἡμᾶς, εὖ ἴσθι, τὰ
μέγιστα· καὶ φρόντισον ὅπως δίκας ἀποδῶς τῆς ὀλιγωρίας. — ἔρρωσο.

10. S 5, f. 326 - 326v. M 7, f. 149 - 149v.

1 ἔγνω om. M   2 πλησίον om. M   6 ἐσμὲν: ἡμῶν M   7 κατεχόμενος om. M
11 ὅσπερ: ὅπερ codd.

10. 6 δεσπότη: Emmanuel Cantacuzenus; ep. 2,2.

11 - 12 τάπης: cf. ep. 6,37.

12 εὐσκιοφύλλων: cf. ep. 6,43.

5 - 11 - 1956

11

Τῶι τοῦ Ὁρεινοῦ ἡγουμένωι

ABBATI MONASTERII ORINI

Scripta in Peloponneso

A malis praedecessorum exemplis laudabiliter recedens abbas Orini semper oboedivit praeceptis patronorum monasterii, Plato sanctimonialem, viduam Plateos, respicientibus. Platys ille (unus ex patronis) nonnula statuit, quae effectum haberent si Plato visum amitteret. Quod cum factum sit, abbas, defensor et procurator Platus, procul dubio suum adimplebit officium, nec est cur Emmanuel Raul amplius de hoc scribat.

Ὅκ ἔδει πάντως ἡμῖν, ᾧ θεσπέσιε, πρὸς γε σέ γραμμάτων οὐδὲ λόγον (f. 336v) τινὸς πρὸς ἀνάμνησιν ὧν παρ' ἄλλων ἠδίκηται πρότερον ἢ παρὰ σοὶ νῦν οὕσα μοναχὴ μήτηρ ἡμῶν ἢ Πλατώ, σέ προστάτην πλουτήσασα, ὅτι τῶν εἰδῶτων εἰ τὰ αὐτῆς, τυγχάνων θρέμμα καὶ παιδευμα τῆς κατὰ σέ δὴ ταύτης πανσε-
5 βάστης μονῆς, ἧς δὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προστασίαν ἐνεχειρίσθης, καὶ ὅτι, τῶν πρὸ σοῦ ἀθειούτων τὰ πρὸς αὐτὴν τῶν κτητόρων κεκυρωμένα, τὸν προσήκοντα σὺ παρῶν δι' ἐλέγχων ἐπεδείκνυσο ζῆλον ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἀγωνιζόμενος, | οἶμαι, τοῦ λέγοντος μεμνημένος « ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλω » f. 337
καὶ « ζηλῶν ἐζήλωκα τῷ Κυρίῳ παντοκράτορι » καὶ « ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου
10 καταπάγεται με ». νῦν οὖν ἡγγελταί μοι ὡς, ὧν ἔνεκεν ὁ Πλατὺς ἐκεῖνος δεδοικῶς ὡς προνούστερος τὴν πρόνοιαν ἐποίησατο τῆς τοῦ σιτηρεσίου τότε διακομίας αὐτῆς ἐκ τῶν προσόντων αὐτῷ, καὶ αὐτὴ δὴ νῦν περιπεσοῦσα φαίνεται τῇ ἀορασίᾳ, ἣν εἶτε λῦπαι εἶτε δὴ τὸ γῆρας αὐτὸ εἶτε καὶ τὸ χαῦνον τοῦ θήλεος αὐτῇ τῷ χρόνῳ καμὸν προὔξενσε· καὶ δεῖται πολλῆς ὑπὸ πολ-
15 λῆς τῆς ἀνάγκης τῆς προμηθείας καὶ βοηθείας. καὶ ἔνι γε σοῦ μόνου, τοῦ καὶ δυναμένου καὶ τὴν τῶν αὐτῶν ἔχοντος πραγμάτων καὶ προστασίαν καὶ ἐξουσίαν, ἐκ τῶν ἐνόνητων καὶ δυνατῶν ὡς ἐφικτὸν ἐξιᾶσθαι τὸ συμβᾶν αὐτὸ δὴ ταύτη τῆς ἀορασίας δυσχερέστατον πάθος, μηδὲν ἕτερον δρῶντα ἢ τὸ πρὸς αὐτὴν ἐκεῖνο μόνον ὃ φαίνεται κυρωθὲν παρὰ τῶν κτητόρων ἐκείνων.
20 Ἐγὼ δέ σε μόνον ὄπερ | αὐτῇ καὶ αὐτὸς ἐποφείλω, μετὰ τοῦ συνήθους καὶ f. 337v

11. S 12, f. 336v - 337v. M 8, f. 149v - 150.

6 et 19 κητόρων codd. 11 προνούστερος : προνέστερος codd. ; cf. Soph., Aj. 119. 12 αὐτῷ : αὐτῶν M 14 αὐτῇ τε τῷ M 15 προμηθείας : προθυμίας M 20 αὐτῇ M προσ. κ. συν. M, et S primum, sed suprascriptis β' et α' debitus ordo signatur.

11. 8 2 Cor. XI 2 ; 3 Reg. XIX 10 ; Psalm. 68, 10.

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Ἔτος ΚΓ'

11

προσήκοντος γράφων θάρρους, ὑπομιμνήσκω. καί σοι πλείστην δι γνώσομαι χάριν, εἰ ἴσθι, δικαίως ἐκπληρουμένου τοῦ τοιοῦτου δικαίου. — ἔρρωσό μοι, καί κατὰ τὸν διπλοῦν ἄνθρωπον ἔρρωσο, δσιώτατε πάτερ.

12

Τῶι Γαστρέαι

GASTREAE PICTORI

Scripta in Peloponneso

Dormitionem Beatae Mariae Virginis a Gastrea potius quam ab alio pictori sibi depingi desiderat Emmanuel Raul, quod eum viderit, viginti sex annis ante, superiore Tabia, summa similitudine exprimentem praeclarum exemplar ibi servatum.

Εἰ σοφόν τι χρῆμα ζωγράφων χεῖρ, καὶ δεινὴ μιμήσασθαι τὴν ἀλή- (f. 326v)
θειαν, τῆς τῆς σῆς σοφίας χρῆζω καὶ γὼ χειρὸς διὰ τὴν τῆς ὑπεράγνου μη-
τρὸς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ σεβασμίαν καὶ πανένδοξον κοίμησιν, μεμνημένος
μάλιστα καὶ τῆς σῆς οὐκ ἐλαχίστης περὶ τοῦτο σπουδῆς, χρόνοις πρότερον
5 οὐχ ἦτιον εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑξ, ὅτε ταύτην ἐν ἀκριβεῖα ζητῶν ἐς τὴν ἀνω-
τέρω Ταβίαν πολλάκις ἔωθεν ἐφοίτας τοὺς ἀρχετύπους ἐκμιμούμενος πίνα-
κας. ὅθεν καὶ ἀξιῶ τοῦ ζητουμένου τυχεῖν παρὰ σοῦ μετὰ τοῦ προσηκόντος. f. 327
πέπομφα δέ σοι διαγραφὴν ὅπερ ἤμεν πρότερον κεκτημένοι, καὶ μέλλω πολ-
λήν σοι τὴν χάριν, εἰ ἴσθι, γνώσεσθαι. τὰ πλείω δέ σοι φωνῆ ζωσῆ ὁ υἱὸς
10 ἡμῶν Νικηφόρος ἀναγγελεῖ. — ἔρρωσό μοι τὸ προσφιλέστατόν μοι καὶ ὄμμα
καὶ πρόσφθεγμα, γενναιότατε καὶ σοφώτατε.

12. S 6, f. 326v - 327. M 9, f. 150 - 150v. Edita, Byzantinische Zeitschrift, 7 (1898) 310.

5 πρὸς : πρὸ M 6 ἐκμιμούμενος M : ἐκαμιμούμενος aut ἐκαμουμένος S

12. 6 Ταβίαν : v. Byz. Zeitsch., 7 (1898) 307 - 315.

Appendix

Ex actis Ioannis Gerardo, publici notarii

VENEZIA, ARCHIVIO DI STATO, NOTAI DI CANDIA, GIOVANNI GERARDO

Candidae in Creta, 1355. VII. 24

Die uigesimoquarto committens committo ego Georgius Gabrielpulo de Constantinopoli, nunc morans Candide, tibi prouido ac discreto uiro Nichiforo Vlasto, notario et scribe Coroni, ut amodo in antea, pro me et meo nomine, plenam uirtutem et potestatem habeas comparendi
 5 coram magnifico domino, domino Andrea Mauroceno, honorabili castellano Coroni et Mothoni, et alio ubicumque fuerit opus, ad pettendum et accipiendum totam peccuniam et unum indumentum, que iussu ipsius domini castellani fuerunt ablata Dimitrio Chydoni nepoti meo, qui de domu mea, in qua morabatur mecum Candide, modo indebito
 10 et inonesto accepit mihi ducatos auri Venetos quadraginta quinque et recessit occulte uenitque Coronum, ubi partem eorum dissipauit et residuum eorum ob relationem factam dicto domino castelano fuit acceptum sibi et depositum in camera. de quibus quidem ducatis et dictum indumentum sibi fieri fecit, et si contingeret, placitandum et deffendum iura mea contra quascumque personas tam in pettendo quam
 15 respondendo, cartam quoque securitatis et quicquid alius opus fuerit generaliter et specialiter circa dictum negotium faciendum et complendum, et si expedierit in anima mea iurare, sicut egomet presens facere possem et deberem, promittens firmum habere quicquid inde feceris.
 20 Si igitur etc. penam auri libras quinque, contractu firmo. — T(es)t(es). M. Bogodiono. Ge. Habramo. Complere et dare. Sibi dedi.

---

8 Dimitrio Chydoni; non præclarus ille scriptor, qui tunc in aula Constantinopolitana τὸν μεσάζοντα agebat, sed fortasse Cydonius ille de quo in ep. 6,29.